Broj 51 Poštanski tekući račun. (Conto corrente con la posta) U Trstu, 20. decembra 1928. - God. VII. Pojedini broj 25 cent. God. VI.

„Istarska Riječ" izlazi svakog četvrtka uveče. Dvaput mjesečno izdaje gospodarski prilog „Narod u Gospodarstvu". Pretplata za tuzemstvo iznosi [illegible] lira na godinu, a za inozemstvo 25 lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) Piazza Oberdan 1/I. Telefon uredništva i uprave 50-19

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

Oglasi stoje 8 lira za svaki cent metar visine u širini jednog stupca. Za višekratno uvrštenje daje se znatan popust. U malim oglasima svaka riječ 40 cent. Dopisi se šalju uredništvu, novac upravi. Nefrankirana se pisma ne primaju, a rukopisi se ne vraćaju. Telef uredništva i uprave 50-19

„Slogom rastu i male stvari, a neslogu sve pokvari". — Narodna poslovica.

Božić.

Lijep blagdan, a najljepši onome, koji može ga dočeka čista i vesela srca i da iz punaduše zapjeva:

U sej vrime godišća,
Mir se svitu navišća,
Porojenje ditića
Od svete Dive Marije.

Ali naša misao hrli danas najprije u one jadne kuće, gdje ima mnogo ustiju, a malo zaloga, gdje ima bolesti i žalosti, gdje starci kod ognjišta sjede sami kao odsječeni panj, jer su im mladji ili pod zemljom ili gdje daleko, u tudjini... Tko ikako može, da u ove lijepe dane otare koju od tih suza, neka pruži utjehe, neka pomogne... Reći će kogod: danas je cijelome svijetu zlo, pa ne može ni ranjen bolesnome mnogo da koristi. Ne može mnogo, istina, ali može malo, a malo bit će od Boga blagoslovljeno.

Ni Majka Božja nije više pitala, kad je sred zime noći u priprostoj štalici dala na svijet svoje božansko djetešce. Malo topline, što su je od sebe davale one dobre životinje u štalici, dostajalo je, da joj ugrije slatko novorodjenče, i više ona nije ni pitala. Samo to i ništa drugo tražila je ona za Njega, koji i nije na svijet došao za drago, nego da trpi i da se žrtvuje. Za braću! Za nas sve!

One velike noći rodio se u Betlehemu Bog, i postao čovjekom, da može svim nevoljnicima i zapuštenima na zemlji biti — brat, jer teško svome bez svojega. Time je on svima nama pokazao, kakvi moramo i mi da budemo.

Da živimo u miru.
U bratskoj slozi.

Da se volimo i medjusobno pomažemo. I da jedni drugima praštamo, kako što će i On sad još onako malen nekoliko godina kasnije prostiti i onima, što ga budu najviše mučili.

Neka dakle u ove svijetle dane u svim kućama našim zavlada sveti mir, neka u sretnijima usplamti ljubav prema nevoljnijim, a u nevoljnicima nada u bolje i ljepše dane, sve po onoj božjoj: Slava Bogu u visini, a mir ljudima na zemlji!

Čestit Božić svima našima!

Politički pregled

Promjene u visokim položajima državnih funkcijonera. — Tiskovni ured načelnika vlade javlja: Njegovo Veličanstvo Kralj na predlog načelnika vlade prihvatio je demisiju: eksc. Federzonia kao ministra za kolonije, eksc. Bolzona kao državnog podsekretara u ministarstvu za kolonije, eksc. De Bono kao gubernatora Tripolitanije, eksc. Teruzzia kao gubernera Cirenaike, eksc. Peana kao predsjednika Dvora računa (Corte dei Conti), eksc. Bazana kao šefa generalnog štaba milicije, eksc. Schanzera kao sekcijskog predsjednika državnog vijeća.

Kralj je na predlog načelnika vlade **imenovao:** načelnika vlade on. Mussolinija ministrom za kolonije, eksc. De Bono državnim podsekretarom u ministarstvu za kolonije, maršala Pietra Badoglia guvernerom Tripolitanije i Cirenaike, [illegible]sperinija predsjednikom u Corte dei Conti, eksc. Teruzzia šefom generalštaba milicije, eksc. Schanzera državnim ministrom.

Na temelju čl. 14 zakona o velikom **fašističkom** vijeću eksc. Augusto Turati, tajnik fašističke stranke, pozvan je da prisustvuje sjednicama ministarskog vijeća.

Premještenje prefekata. — Zadarski prefekt premješten je kao prefekt u Aquilu. Prefekt u Trentu on. Vaccari premješten je kao prefekt u Zadar; i Piomarta, prefekt na raspoloženju, imenovan je prefektom u Trentu.

Italija i Norveška. — Mowinckel, predsjednik norveškog ministarskog vijeća, upravio je na on. Mussolinija kao ministra vanjskih posala brzojav, kojim ističe solidarnost talijanskog i norveškog naroda u istraživanju polarnih krajeva, te ga moli, da izruči talijanskoj vladi izraz njegovih zahvalnih osjećaja prigodom sudjelovanja Italije kod počasti, iskazane spomenu Roalda Amundsena.

Italija i Turska. — Podsekretar u ministarstvu inostranih djela, on. Grandi, pošao je u Angoru, prestolnicu turske republike, da vrati posjet, što ga je svojedobno učinio turski ministar. Svečano ga je primio ministar inostranih djela Ruždi-beg i predsjednik republike Kemal-paša.

Visoko odlikovanje albanskog kralja. Njegovo Veličanstvo Kralj Italije podijelio je Ahmedu Zogu, prvom Kralju Albanije, ogrljaj najvišeg reda Sv. Anuncijate. General Reno Conte Piola Caselli izručio je Kralju Ahmedu to visoko odlikovanje, što ga dosada ima samo malen broj ličnosti, medju njima i načelnik vlade on. Mussolini i pjesnik i ratnik D'Annunzio.

Prigodom izručenja visokog reda rekao je Kralj Ahmed Zog generalu Pioli-Casellu ovo: «Recite svojem visokom Kralju, da historične tradicije, geografski položaj Albanije i nacionalni interesi naših država jesu u suglasju s mojom voljom, da se naše uzajamno vjerno prijateljstvo nastavlja. Recite svojem Kralju, da ću ja biti iskren bratučed i postojan prijatelj.»

Ratifikacija talijansko-grčkog ugovora. Parlamentarna komisija za vanjske poslove odobrila je zakonski projekat o aplikaciji talijansko-grčkog pakta, te će grčki parlamenat naredne sedmice ratificirati ovaj ugovor.

Rat izmedju Bolivije i Paraguaja? — Izmedju južnoameričkih republika Bolivije i Paraguaja je došlo do oštrog sukoba. Radi se u suštini o sporu zbog neodredjenih granica. Granice u nekom kraju nisu bile još povučene. Sve to ne bi bilo važno niti razlog da dodje sada do sukoba, ali na spornom teritoriju našlo se je petroleja. Sad bi svaka od njih htjela da zauzme onaj sporni teritorij, koji se zove Čako. Već je bilo oboružanih sukoba izmedju njihovih vojnika, i jedna i druga republika pripravlja se za rat, i ako svaka naglasuje, da neće rata i da želi mirno riješenje tog spora. Da se spriječi rat, je posredovalo već Društvo Naroda u Ženevi, a i panamerikanska liga je ponudila svoju intervenciju. Po najnovijim vijestima izgleda da će biti Argentini povjerena zadaća da ih izmiri. Ali ako jedna od njih nije zadovoljna sa pravorijekom, onda je rat neizbježiv.

Bolivija je republika s površinom od 1,200.000 kvadratnih kilometara. Godine 1900. imala je 1,800.000 stanovnika, a sada valjda 2,500.000. Na svaka dva kilometra dolazi 5 stanovnika. Indijanaca ima 54%, mestica 32, bijelih i kreola 13%, crnaca 1%. Talijanskih državljana ima cirka 1300. Glavni grad je La paz sa 120.000 stanovnika.

Paraguaj je republika s 250 000 kvadratnih kilometara. Ima pučanstvo od 963.000 duša. Na svaki kilometar dolazi 4 stanovnika. Obitavaju zemlju većinoma gurani (indijanci) i mestici. Ima tamo 60 000 stranaca, medju njima 5470 talijanaca. Glavni grad je Asuncijon s 100.000 stanovnika.

Sporni kraj se zove Gran Čako, ima površinu od 300 000 kvadratnih kilometara i 50 000 indijanaca.

Afganistan. — Prije nekoliko vremena, kako se još sjećaju naši čitaoci, proputovao je kralj Afganistana Aman Ulah zajedno s kraljicom skoro svu Europu, da se upozna s evropskim državama i s njihovom kulturom i napretkom. On je bio u Rimu, u Parizu, u Londonu, posvuda sjajno primljen i obasut darovima. Ali i on je darovao i pokazao se baš pravim kraljem. Preko Rusije, gdje je takodjer proboravao nekoliko dana u Moskvi, opet se je vratio u Afganistan i počeo je da tamo uvadja različite reforme u evropskom duhu. Ali te reforme nisu bile po volji afgancima, a osobito ne svećenicima, koji su se vidili ogroženim u svojem vladajućem položaju. Uvedenje znanja i civilizacije je značilo i konac kruha za mnoge, s druge strane pak i sam narod ne rado pristaje uz reforme koje ga bacaju iz običnog njegovog načina života. Došlo je do pobuna i zarota, buntovnici su posvuda potukli kraljeve vojske i danas se kralj Aman Ulah nalazi opkoljen u svojem glavnom gradu Kabul, i ne može da pobjegne osim s **aeroplanom**.

Afganistan ima površinu od 580.000 kvadratnih kilometara i pučanstvo od 7 ili 8 milijuna stanovnika. Glavni grad Kabul ima 150.000 duša. Kraljevina se nalazi izmedju Rusije, Perzije i Indijskog carstva.

Završetak 53. zasjedanja vijeća Društva Naroda. — U subotu, 15. o. mj. je u Luganu zaključen 53. sastanak vijeća Društva Naroda žučnom debatom izmedju poljskoga i njemačkog ministra spoljnih posala gg. Zaleskoga i dra Stresemanna. Pošto je bila upravo svršena tačka dnevnoga reda o gornjo-šleskom manjinskom pitanju, ustao je Zalesky i u poduljoj izjavi, koju je čitao, naglasio, da je djelovanje «Njemačkog pučkog saveza» u mnogome smjeru protivno duhu ženevske konferencije. Mnogobrojne pritužbe, koje se podnose vijeću Društva Naroda, imaju cilj, da izazovu u svijetu utisak, da se prava njemačkih manjina u Gornjoj Šleskoj povredjuju i da položaj u Gornjoj Šleskoj nije siguran niti održiv. Za njegova se govora dr. Stresemann žestoko uzrujavao i potkraj čak udarao šakom po stolu. Zatim je ustao i oštro odgovorio, da je govor Zaleskoga bio zadojen duhom mržnje, koja se osjeća svagdje u Gornjoj Šleskoj protiv njemačke manjine. Naročito se dr. Stresemann ogorčio na izraz Zaleskoga, da rasprava o ovakovim pritužbama znači zloupotrebu vremena vijeća Društva Naroda. Svoj je govor dr. Stresemann zaključio predlogom, da se na dnevni red idućega sastanka vijeća stavi čitavi problem manjina, jer ako Društvo Naroda zaboravi na zaštitu manjina, past će jedan od stupova, na kojemu ono počiva.

Za vrijeme ove raspre zaključili su Briand, Chamberlain i Drummond da Briand pomirljivo intervenira. On je ustao i rekao, da ova upadica vrlo neugodno dira sve učesnike sjednice. U ovakovom disakordu ne može vijeće zaključiti svoje rasprave u Luganu. Ne može se propustiti da ostane sumnja, da vijeće Društva Naroda ili samo Društvo Naroda povredjuje sveta prava manjina.

U popodevnoj je sjednici zaključeno, da se Boliviji i Paragvaju ponovno depešom obrazloži stanovište vijeća Društva Naroda obzirom na njihov konflikat. Sadržaj te depeše ne će biti predan javnosti prije, nego ju prime obje vlade. Saznaje se samo to, da je depeša vrlo energična. Predsjednik vijeća Društva Naroda je ovlašten, da prati tok konflikta i prema potrebi sazove vanrednu sjednicu vijeća.

Ministri spoljnih posala Francuske, Engleske i Njemačke izdali su poslije zaključka sastanka vijeća Društva Naroda u Luganu opširan, ali beznačajan komuniké, u kome naglašavaju, da je politika pomirenja i približenja ovih triju država najpogodnije sredstvo za održanje mira u svijetu.

Odobrenje francuskog proračuna. - Poincaré ima nakanu, da proračun bude izglasan još tekom ove godine. Prošle sedmice držala se sjednica parlamenta cijeli dan i cijelu noć uz kratke prekide za vrijeme obroka. Ujutro je zaista u prvom čitanju bio odobren proračun sa 460 glasova protiv 120 iza kako je primljena povišica za posaničke plaće. Obzirom na razne skandale ovih zadnjih dana parlament se htio osigurati i odobrio je predlog glede poslanika i senatora, o kome govori se u drugoj vijesti.

Položaj francuskih poslanika. — U francuskom parlamentu stavio se predlog, da svi senatori i narodni poslanici moraju napustiti svoja mjesta kao ravnatelji ili članovi upravnih vijeća ili kao urednici listova, inače moraju podnijeti demisiju. Ovaj prijedlog je prihvaćen većinom glasova.

Njemačka i pripojenje Austrije. - Berlinsko novinarsko udruženje priredilo je ples na čast njemačkoj i pruskoj vladi. Mimo članova vlade bili su prisutni članovi diplomatskog kora i predstavnici parlamenta, znanosti umjetnosti, trgovine, industrije i štampe. Državni kancelar (ministar predsjednik) držao je govor i uputio pozdrav ministra inostranih dijela Stresemannu, koji radi u Luganu da Njemačka bude riješena tudje okupacije. On je nadalje izjavio, da oslobodjenje njemačkog teritorija nije samo cilj Njemačke, nego i svrha medjunarodne politike. Zatim se govornik dotaknuo mnogo važnijeg i delikatnijeg pitanja takozvanog «Anschlussa», to jest pripojenja Austrije k Njemačkoj. Kancelar je otvoreno izjavio, da njemački narod traži pripojenje s Austrijom, jer da ne postoji austrijska narodnost, jer kao što su bretonci Francuzi tako su i Austrijanci Nijemci.

Otvorenje albanskog parlamenta. — U Tirani se otvorilo prvo zasjedanje prvog monarhističkog albanskog parlamenta. Prijestolni govor čitao je ministar predsjednik Kota. Što se tiče vanjske politike veli se u govoru, da će kraljeva vlada nastaviti, naime direktivama, koje imaju za cilj održavanje dobrih odnosa sa susjednim narodima i sa velevlastima, štovanje svih medjunarodnih obaveza a naročito saveza sklopljenog sa njezinom velikom i plemenitom saveznicom Italijom.

Arabija. — Kralj Hedžasa Ibd Saud navjestio je rat susjednim kraljevinama Irak i Jemen. Na granicama već je došlo do oboružanih sukoba.

Kraljevina Hedžas osnovana je godine 1918. Ona leži u srcu Arabije te ima površinu od 4,000.000 kvadratnih kilometara, i 9 milijuna stanovnika. Glavni grad je Meka s 80.000 stanovnika. Drugi gradovi su Medina, Džida i Taif.

Kraljevina Jemen ima površinu od 120.000 kvadratnih kilometara i 2,500.000 stanovnika. Ona leži na obali Arabije. Glavni grad je Sana s 20.000 stanovnika, drugi gradovi su Hodejda i Loheja.

Kraljevina Irak ili Kerak (Transjordanija) je emirat s 42.000 kvadratnih kilometara površine i 350.000 stanovnika. Glavni grad je Amman. Leži sjeverno od Meke.

Opet kriomčarenje oružja u Madžarsku. U Beču je tovareno na riječnu ladju za Madžarsku 8 bačava. Deklarirana je bila roba kao ulje. Medjutim kada je već tovarena 7. bačva, ova se oštetila i carnici su opazili, da se unutra nalaze dijelovi strojne puške. Odmah su istovarene i pregledane sve bačve i pronadjeno je u svima isti nalaz: dijelovi za strojne puške i topovi malog kalibra. Policija je odmah zaplijenila cijeli tovar. Bačve je predala tvrtka za spediciju Blum & Popper. Istraga se vodi.

Atentat na Hoovera u Argentini. — Policija u Buenos Airesu je pohvatala mnogo anarhista, jer je dokazano, da su spremali atentat protiv Hoovera za vrijeme njegova boravka u Argentini. Čini se, da je argentinska vlada pohvatala mnogo njih i zato, da izbjegne eventualnim demonstracijama protiv USA, kakove su bile u zemlji i god. 1927 za afere Sacco i Vanzettija. Predsjednik republike Irigoyen je objavio, da je u jednoj kući u Buenos Airesu otkriveno mnogo dinamita, četiri ručne granate, dvije valjkaste i jedna četverouglasta bomba, mnogo revolvera, automatskih pištola i municije. Da se spriječi svaki atentat, odaslano je 1500 momaka na željezničku prugu, jer se računa, da je atentat imao uslijediti na putu iz Valparaisa u Buenos Aires.

Sporazum o komisiji reparacijskih stručnjaka. — Njemački poslanik von Hoesch posjetio je Poincarea, da s njime raspravi o imenovanju eksperata. «Temps» saznaje, da su pregovori o sastavu odbora stručnjaka praktički već dovršeni. Odlučeno je, da ti eksperti budu nezavisne ličnosti, i da ih svaka vlada izašalje po dva. Njemačke će eksperte imenovati ili njemačka vlada, kako bi Njemačka voljela, ili reparacijska komisija. Poziv Americi poslat će reparacijska komisija. Eksperti će ustanoviti broj anuiteta te izraditi program za komercijalizaciju duga.

Grčki investicijski zajam. — Ministar financija potpisao je konvenciju, kojom odobrava investicijski zajam u iznosu od 4 milijuna funti šterlinga.

Rodjendan jugoslavenskog kralja. - U ponedjeljak je Jugoslavija proslavila 40. rodjendan svoga kralja Aleksandra. Po crkvama su se držale svečane službe božje. Svečanom blagodarenju u beogradskoj pravoslavnoj katedrali prisustvovali su kralj, članovi kraljevske kuće, svi ministri, diplomatski kor i narodni poslanici. Služio je patrijarha uz asistencu visokih crkvenih dostojanstvenika.

Novo parobrodarsko društvo u Jugoslaviji. — Dne 14. o. mj. su održani zborovi Jugoslovensko-američke plovidbe i Atlantske plovidbe Ivo Račić, na kojima je izglasana fuzija ovih društava u «Jugoslovenski Lloyd d. d.» u Splitu. Skupštinu je predsjedao član uprave dr. Miho Kolin, koji je u svom govoru istaknuo važnost ove trgovačke operacije, ovog novog grupiranja pomorskih interesa. Saopćio je, da je društvo ovih dana naručilo dva nova parobroda, svaki od 10.000 tona. Novo društvo ima 26 transoceanskih parobroda s ukupno 215.000 tona nosivosti. Svojom organizacijom i plovnim parkom, te kapitalom Jugoslovenski Lloyd može da se ubroji danas medju jaka svjetska pomorska društva. Bila je izabrana uprava, koju sačinjavaju: Nikola Mihanović kao predsjednik, Paško Baburica kao potpredsjednik. Božo Banac, Fran Petrinović, dr. Mihajlo Kolin i dr. Niko Marinović, dr. M... novi. Generalni direktor društva je Božo Banac.

Litvinov o vanjskoj politici Rusije. U plenarnoj sjednici centralnog izvršnog odbora, koji je kao parlament, održao je Litvinov veliki govor o vanjskoj politici. Pri tom se naročito osvrtao na pitanje razoružanja, i označio je sa stanovišta, da su nakon rata velike imperijalističke države, koje odlučuju o sudbini država, našle u Društvu Naroda prikladno orudje za izvršenje svojih planova. Utanačenja, sklopljena izmedju Engleske i Francuske, kao i izmedju Engleske i Japana, znače ugrožavanje, koje mora neminovno da dovede do novog rata. Stoga je dužnost Sovjetske Rusije, da zauzme odlučno stanovište protiv ovakovih intriga. Jedino sredstvo, da se kod naroda održi mir, opće je razoružanje. Litvinov je stoga opetovano urgirao u Ženevi, da se iznova sazove pred-konferencija za razoružanje. Mirovna politika sovjeta naišla je na najoštriju protakciju onih država, za čiju je politiku potrebno i dalje naoružavanje, ili čak i povećano naoružavanje. Amo spada u prvom redu Francuska. Locarnski ugovor i britansko-francuski pomorski kompromis su svakako preteče novog rata. Žali što ne dolazi do općega razoružanja, iako potpuno opravdava Kelloggov pakt. Dalje aludira na izjave Poincareove, da bi Francuska odmah slijedila primjer sovjetske Rusije, ako bi se ova odlučila, da raspusti crvenu vojsku. Kao odgovor na to navodi Litvinov dugačak niz ugovora i vojnih saveza, što su zaključeni, da se Rusija izolira. Briand je potpuno bezosnovno zabrinut za sigurnost Poljske. Uvjerava, da Rusija nije nikad željela, da prekine diplomatske odnose, i nikada nisu odnosi prema susjednim državama bili tako povoljni. Rusko-njemački su odnosi odlični. Kapitalistička Sjeverna Amerika drži se neprijateljski spram obnove diplomatskih odnosa, a to vrlo žali. Odnosi spram Italije su dobri, a spram Japana korektni. Afganistan traži potpunu samostalnost baš kao i Estonska i Finska. Odnosi spram Skandinavije, Grčke i Austrije su normalni. Velikim je zadovoljstvom istakao postignute rezultate u vanjskoj politici, koji su najbolji znak za solidan položaj vlade, protiv koje su se sve intrige pokazale uzaludnima.

Gani-beg pušten na slobodu. — Gani-beg, brat pok. Cena-bega, koji je poslije atentata na Bebia bio zatvoren pod sumnjom, da je upleten u ovaj atentat, pušten je na slobodu, pošto je istragom ustanovljeno, da su sve sumnje, koje su bile protiv njega, neosnovane.

Bugarska spoljna politika. — U posljednjim se danima primjećuje pojačana aktivnost bugarske spoljne politike. Od nekog so vremena vode pregovori izmedju Angore i Sofije, a sada je učinjen početak u pogledu regulisanja odnosa sa Grčkom. Prema svim znacima doći će do pripremnih pregovora za otpočimanje redovitih pregovora izmedju Sofije i Bukarešta. Poslije sklopljenog zajma bugarska vlada ima slobodnije ruke i može da razvija akciju. Ona hoće da postigne uspjeh u spoljnoj politici.

Pregovori s Angorom su počeli pred više mjeseci, te sad idu ubrzanim tempom i bez prekida. Bugarska je vlada predala preko svoga poslanika predlog ugovora turskoj vladi, ali Ruždi-beg nije pristao na bugarski predlog, koji je predvidjao samo arbitražno riješavanje sporova izmedju obje države, već je izjavio, da je on pregovarao o ugovoru neutralnosti, neagresije i arbitraže, dakle o cijelom savezničkom ugovoru, te da on pristaje samo na takav način riješenja. Burov se na to uplašio, da će prekid pregovora izazvati neprijatan utisak, pa je pristao, da se pregovara dalje, i to na temelju turskog predloga. Izgleda, da će skoro doći do dobrih rezultata. Mlada će Bugarska morati dobro da plati svoje prijateljstvo s Turskom, ona će ipak osigurati svoje granice na turskoj strani. To bi bio prvi korak Bugarske da izadje iz svoje usamljenosti.

Drugi korak će biti regulisanje odnosa sa Grčkom. Venizelos je počeo da pregovara sa Bugarskom prije nego li je sklopio ugovor s Jugoslavijom. Bugari su dosada tražili izlaz na more u Dedeagaču, ali im Venizelos nudi Solun. Sofija je razumjela Venizelosovu namjeru i novi grčki poslanik bio je u Sofiji svečano primljen. Našle su se dodirne točke izmedju Bugarske i Grčke. Sofijska vlada izjavljuje, da će skoro doći do sporazuma.

Isto tako se povoljno razvijaju odnosi s Rumunjskom. Nova je rumunjska vlada spremna da vrati bugarskim posjednicima njihova imanja u Dobrudži. Bugarska energično radi na tome, da popravi svoju situaciju na Balkanu.

Konačni rezultati rumunjskih parlamentarnih izbora. — Kod izbora u Rumunjskoj bio je predan 2,840.041 glas, od čega je 53.321 glas bio proglašen nevaljanim tako, da je glasalo pravovaljano 2,786.720 birača. Od toga je palo na listu nacionalne seljačke stranke 2,208.518 glasova (odnosno 77.76 posto), na liberalnu stranku 185.514 (odnosno 6.25 posto). Na zajedničku listu Averescu - Jorga 117.664, seljačku stranku dr.a Lupua 71.196, antisemitsku uniju prof. Cuze 23.276, komunističe 38.343, madžarsku narodnu stranku 171.071 glas. Po strankama su otpali mandati: narodna seljačka stranka 326, Madžari 16, liberalci 13, socijaliste 9, Nijemci 8, stranka dr.a Lupua 5, blok Averescu - Jorga 5, (Averescu 4, Jorga 1), nezavisni 3, sijoniste 2 (u Marmaroš-Sigetu i Velikom Varadinu). Od vladine su liste izabrani svi ministri i vodje koaliranih grupa. Od liberala su izabrani stranački prvaci Vintila Bratianu, Duca, Gjuro Bratianu, sin pok. Joela Bratianca, osim bivšeg ministra [illegible] Argetojanua. Nadalje su izabrani prof. Iorga, ministar [illegible] u vladi Averescua [illegible] Cuza i dr. Lupu. General Averescu je propao, no kako je on doživotni član senata, moći će ipak politički da djeluje.

Slika iz našeg koledara Franina i Jurina za godinu 1929.

General Nobile.

DOPISI

IZ RIJEKE.

Turski Božić. - Čuvajmo Božić! - Švedski Božić. - Jedan mali Božićnji roman. One tri.

Turci napreduju. I to punom parom. Skinuli su stoljetni fes i naturili na glavu naše klobuke. S lica svojih žena skinuli su koprene, što im zastiralu lica. Sada one pokazuju svoje žarke oči i svoje bijele zube baš onako kao i naše Evropljanke. Do prije malo vremena služili su se nekim svojim čudnim pismom, sad su poprimili latinicu i njihov predsjednik Kemal paša ide od škole do škole i sâm pokazuje djeci, kako se čitaju latinska slova. Njihova nedjelja padala je do sada u petak, sad hoće da im pada u nedjelju, jer ne će ni u čemu da zaostanu za nama, zapadnjacima. Ali Turci idu još dalje: i Božić hoće još da uvede, i Badnjak i sve ono, što je s tim divnim kršćanskim praznicima u vezi. Zašto hoće Turci, da imaju Božić, kad ne poznaju Isusa Krsta kao jedinorodjenoga sina Božjega? Hoće da ga imaju, jer ih je na to potakla jedna vrlo nježna misao: misao na svoju djecu. Turci vele: svi se kršćani od svega srca raduju Božiću ali niko tako, kao njihova djeca, koja drže, kao da je to njihov praznik. Nije ni čudo, jer se u taj svijetli dan i roditelji i dobri ljudi natječu, kako bi lijepim darovima usrećili što više svoje i tudje djece. Mi Turci pak nemamo nijednog takvog blagdana, kome bi se djeca tako radovala, zato hoćemo da imamo Božić, dan, gdje će i naša djeca primati darove, pjevati lijepe pjesme i svojom radosti, smijehom i živim poklicima unositi i u naše kuće sreću i zadovoljstvo.

Lijepo, zar ne? Jest, ali to mora u neku ruku da bude opomena i svima nama. Mi kršćani imamo doduše naš Božić već odavna, ali prokleta moda vreba već i gleda, kako bi nam i njega zakopala, kao što je to već učinila s mnogim našim lijepim običajima. Prije par godina ne bi se o Božiću iz rodjene kuće niko makao, ako nije imao gdjegod kakav važan, sasvim neodgodiv posao. Danas se već dešava, da mladići i djevojke ostavljaju i u te svete dane svoje roditelje i starce, samo da se mogu na kakvoj planini valjati u snijegu... Tome zlu treba na kraj stati, dok je vrijeme i činiti sve moguće, da nam se očuva Božić, a s njime i sva ona radost, što nam je taj blagdan nosi. Neka taj dan ostane praznikom našim i naše djece, da ne budu jednog dana morala reći: eto, turska djeca imaju svoj lijepi Božić, a mi ga nemamo...

I još nešto: vremena su teška, mnogo djece ne će na Božić imati ni korice kruha, a nekmo li kakav lijepi dar. Ne zaboravimo te djece, pa ko može, neka sa svoga stola otkine i pruži sirotinji. Platit će Bog!

Kod mnogih su se Slavena Božićnji običaji sačuvali do dana današnjega, i vrlo su lijepi. Tako i kod Engleza i kod Nijemaca. Kod Šveda počinju božićevati već na dan Svete Lucije. Taj je dan osobito zanimljiv za djevojke, već zrele za udaju. Djevojka, koja želi udati se a koja to ne [illegible], spremi se na Lucijino, što ljepše može. Na glavu postavi nekakvu krunu sa zapaljenim svećicama. Pri tom mora mnogo da pazi, da se ne dogodi kakva nesreća, ali što ne bi švedska djevojka sve učinila za svoga momka? Onda uzme u ruke nekakav širok pladanj s posudama punim kave i mlijeka, ima tu i raznih slatkiša pa i crvenih tulipana, cvijeća, što u onoj dalekoj zemlji vrijedi kao znak Božića. Tako opremljena ide švedska djevojka pred onoga, koga joj je srce odabralo. Ako dotični mladić popije i pojede od onoga, što mu ona nudi, i ako k tomu uzme i po koji crveni tulipan, vjenčanje je gotova, i njih će se dvoje brzo vjenčati. Ako pak mladić ne uslužje ili odbije veleći da nema apetita, ili što takovo, onda mora jadna djevojka da nastupi i svoj tužni put natrag i da u suzama svojih lijepih očiju utaplja svoju gorku bol i poniženje. Čini se, medjutim, da se što takovo nikada ne dogadja, jer svaka djevojka prije nego li će onako javno da ide k svome odabraniku, ima već i njegovo obećanje u džepu.

— Ja se svejedno ne bim fidala, reče mi jednog dana Ninetta, kad smo o tom razgovarali.

— Zašto se ne biste pouzdali? — upitah.

— Zac je svaki muski vrag Marko i va nijednem ni veri kot ni va macke.

Promislite, kako bi to lepo bilo: ja stavim svu onu kramu na se, zovem meznjara, da mi vazge one sveći i onputa grem kako jedna nema k onemu, kega sam zibrala, da mu prezentam ono kafè i oni bomboni, a on da mi lepo reče: — Oprostite, ma ja moram danaska bit va dijete, zač sam malo prej purgu zel.

— I vi mislite, da bi koji od nas muškaraca mogao što takovo da kaže?

— Pustite ća! Poznam vas ja sveh skupa bolje nego solad. Svi ste nis!

Kako ja vidim, Ninetta će kasno pred pred oltar Božji.

Uostalom pričaju, da se je u nekom Švedskom gradu prije nekoliko godina dogodilo ovo: Bilo je na dan svete Lucije. Jedna lijepa, ali malo vragoljasta djevojka, koja je do tada već odbila nekoliko prosaca, odluči, da će te večeri staviti na glavu onu krunu i otići, da ponudi kavu i slatkiše onome, koji joj je srcu najviše omilio. Kad su mladići to dočuli, zakliktaše od veselja. — Sad je, rekoše oni, kucnuo čas, da joj se osvetimo! I dogovoriše se, kako će je svi redom odbiti. To je onoj djevojci dojavila jedna njezina vjerna prijateljica.

Djevojka se nasmija i reče:

— To sam i očekivala. Nego ja ću svejedno izvršiti, što sam naumila, [illegible] da se u onaj čas tamo nagje [illegible] i Erik.

Erik je bio krasan, ali vrlo [illegible] mladić, koji je onu djevojku vo[illegible] duše, ali se nije nikada usudio, da [illegible] približi, nekmoli da je zaprosi. [illegible] to znala.

Kad bi u veče, ona se spremi [illegible] je še mogla, a glavu okruni vjenčić s [illegible] gorućih svjećica. Noseći u rukama [illegible] pun svakojakih poslastica uputi se [illegible] k skupu mladića, koji su je večekali [illegible] namjerom, da je ponize. Stane pred prvim momkom, ponudi, a on odbije s bijesnom punim zlobe. Tako i drugi [illegible] i svi redom. Smiješili se zlobno o[illegible] šila se zlobno i ona, pa kad ih sve [illegible] redala, pristupi Eriku, koji je stao na [illegible] po strani, i ponudi njemu. On [illegible] od nenadane, strahovite sreće sav [illegible] pola mlijeka i kave, ali jesto sve što je ostalo na dušak progutao. Za[illegible] se i poljube.

Uto stupi pred one mladiće [illegible] gospodin, koji je onu djevojku [illegible] izdaleka. To je bio mjesni notar.

Evo gospodo, što je na svijetu. Ova gospodijca ima u Americi jednu strinu, koja joj poklanja punim sto hiljada dolara, oko dva milijuna lira) uz uvjet da na današnju svetu Luciju nadje [illegible] švedskom običaju zaručnika, koo svim tim milijunima ne smije ništa [illegible] Ona ga je evo našla. Ninetta mi je to rekla: Ča bim ja dala, da mi [illegible] nosi oneh mladić!...

One tri:

— Zašto si tako žalostan, [illegible] upita prijatelj prijatelja.

— Prije osam dana posudio sam Vicku sto lira, i čujem, da je [illegible].

— Govorio sam ja, da se ne [illegible] više [illegible] u njega, reče [illegible] tri.

Druga:

Jedna se je vrijedna ženica tužila svome mužu:

— Promisli, dragi, kakvu [illegible] ova tvoja jadna žena. Kadgod izidjem s kišobranom, uvijek ga izgubim [illegible] reca, što ne uzmem nego samo jedan [illegible] inače bi to bilo nešto strašno.

Posljednja: — Promisli, u pegulu imam, tužio mi se malo prije jedan moj prijatelj iz okolice. Danas [illegible] naš poštar javil, da me na pošte [illegible] sto lir, ča mi ih je brat z Amerike [illegible]

Pak to nije nikakva [illegible] re[illegible] koh ja.

Kako ni, kad sam ih [illegible] devet deset, i to baš onemu poštu...

Čestit Božić! **Rokac.**

IZ MLUN

Zimske večeri. - Otvorena škola. - Sajam.

I mi Mlunci smo još [illegible]. Već je dugo vremena prošlo što se u „I. R." nismo javili. Možda je već tko mislio, da smo na nju zaboravili, ali to je istina. Stvar je naime u tom, što mi še jade ne volimo iznašati. Mislimo, se razumijemo. Mi smo Vam takovi: radimo u našoj [illegible] zemlji a u druge stvari ne pačamo. Da! Samo «I. R.» pročitamo, da ne zaostanemo za općim tokom života. Danom radimo u polju, a večer se sastanemo na sijelo okolo kakvog ognjišta. Tu se oko vatre vijeća o mnočem, a najviše se pak raspravlja o nekoj politici kao n. pr. o žitu, o krumpiru, o kukuruzi itd. Takova nas politika više zanima, njome se najviše bavimo.

Sada u dugim zimskim večerima na ognjištu glasno čitamo, [illegible] nas svi slušaju, naš novi koledar Franine i Jurine za god. 1929., time kratimo vrijeme i koješta dobra naučimo.

Treba da se znade i da se naš Mlun nalazi sada na višem [illegible] nego negda. Dobili smo nešto što [illegible] nikada nijesmo imali. Dobili smo školu. Naša su djeca vrlo zadovoljna zato što ne trebaju da jedan sat danomice [illegible] u Buzet. Sad će sigurno više [illegible] naučiti, [illegible] su prije, praveći onoliki put, ka su [illegible] kući vračala, sve ono zaboravila što [illegible] u školi bili naučila. Samo je trebalo vidjeti, [illegible] našu dječicu, na [illegible] otvorenja i blagoslova škole, kako s [illegible] vesele iz nje izletjela. Pa i mogla su biti vesela, jer su izašla punih ruku [illegible] i kolada.

Prošao je i naš [illegible] — dan sv. Andrije. Ovamo je došlo puno ladića iz obližnjih sela, da se malo napiju, kako je to običaj kad [illegible] takav dan [illegible] ali plesa nismo imali, što je bolje. Mno se teško stečeni novac [illegible] radi toga. Ni gostione nismo imali na taj dan, treba da se znade, da na Mlunu nije nikad ni bilo gostione, osim [illegible] put na [illegible] samnja (ferije). Onaj dan svaki Mlunac imao gostionu. Svaki je imao po [illegible] gosta. Onaj su dan, po starom običaju, svakom prijatelju i znancu vrata bila otvorena. Taj nam je, dakle, dan uz razgovor sa našim prijateljima i uz čašicu dobrog vina lijepo prošao. I pjevalo se [illegible].

Ove smo godine napravili [illegible] dobru kapelicu. [illegible] je već više godina da nismo imali [illegible] dobrog vina, [illegible] očekujemo na prodaju te božje kaplje, da dobijemo koji [illegible]čić.

Sada se bavimo pobiranjem maslina. Kada budem imali još kakovu novost javit ćemo se.

Cijena romana „IZGUBLJENI" je 2 lire sa poštarinom 2.30.

Slika iz našega koledara Franina i Jurina za godinu 1929.

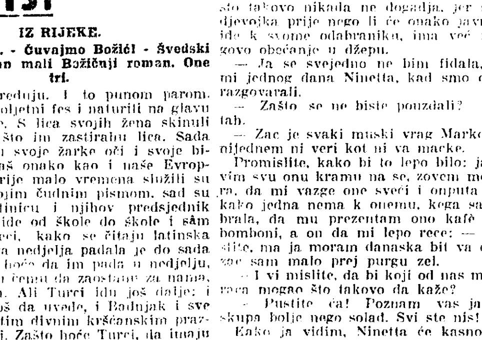

Roald Amundsen.

Sveta noć.

Ostrvo drema....
Svuda uokolo besno se razigralo m re:
penuši, piska, silnim valovima, lomi se o šiljate sure grebene
i kroz prostrane podzemne pećine
rušeći muklo tutnji i podrhtava zemljom.

* * *

Oblacima ukrštavaju se munje,
a visoko zimzeleno rašće srši u toj burnoj noći,
kao fantastične prikaze,
mašući golemim rukama, vapiju u prostor...
Ponoć.
U polutami visokog manastirskog hodnika nemirno drhće žižak...
Nad malenim poredanim krevetima,
kroz bele detinje sanje
prodire tajna pesma božanskih horova,
i sa plavih nebeskih dvorova,
medju prijatelje nedužna srca,
nečujno sašao je On...
Potekoše mu maleni u susret kličući:
„Hosana Tebi, Veliki Sine Davidov!"
Dok su na dvoru još jače sevale munje, prolamala se nebesa i zemlja:
„Hristos se rodi! Aliluja!

Lokrum, decembra 1928. Vesela Zaninović-Sladić.

MOJA MAJKA.

Pognuta sjedi na krevetu
Majčica stara i moli,
A sunašce rano po vlasima
Kroz prozor zrake joj proli.
I za nj' desetinu reče.

Usne joj svorane šapuću
Molitvu vruću za djecu
Tol' milu, što slatko još spavaju,
Isusu Majci i svecu.

I reda bakica zrnašca,
Molitva s usana teče,
I pogled joj pade na unuče,
I sretna ustaje s kreveta
Radosti suza se blista,
Što j' Bogu za djecu i unuka
Poslana molitva čista.

U to se unuče probudi,
Zagrli bakicu svoju,
I poljubi, sretno i veselo,
Poljubi majčicu moju.

A ona ga grli, miluje,
Tu radost starosti njene,
I nastavlja posao svagdanji;
Tek vidim, vene — i vene.

Aleksandar Zimonić.

ANDERSEN:

JELA.

Vani u šumi stajala lijepušna mala jela. Imala je dobro mjesto; sunčati se je mogla, zraka bilo dosta, a naokolo raslo mnogo većih družica, što jela, što omorika. Nu mala jela željela je toli željno, da ponaraste! Šta ona mari za toplo sunce i svjež zrak, deveta joj briga bila seljačad, što je tuj oko nje bavrljala i čavrljala, kad bi izašla u jagode i maline. Često je mladež dolazila s punim puncatim loncem ili je nizala jagode na slamku; onda bi sjela do male jele i rekla: «Aj! kako je ta miljušno lijepa!» Toga drvo nije mario slušati.

Kad bi druga godina, ono ponaraslo za dugi zaperak, a godinu nakon toga bilo još za jedan dulje; na jelama možeš uvijek vidjeti po zaperima, što ih imadu, koliko su godina rasle.

«O, ala da sam onoliko drvo, kao druga što su!» uzdisala mala jela; «onda bih mogla raširiti si grane na daleko oko sebe, a kičicom gledati u bijeli svijet! Ptice bi tad gradile gnijezda u mom granju, a kad bi duhnuo vjetar, mogla bih se toli odlično klanjati, baš ko druge eno!»

Nije je veselilo sunčano svjetlo, ni ptice ni crljeni oblaci, što su jutrom i večerom ponad nje jedrili.

Dodje zima, naokolo ležao snijeg blještavo bijel, često doskakutao zec te upravo preko maloga drveta preskočio — o, to ga je tako peklo! — Ali prodjoše dvije zime, a na treću bilo drvce toliko, da je zecu bilo optrčati ga. O, ponarasti, velikim i starim postati: to je jedino lijepo na tom svijetu, mislilo drvo.

U jesen dolazili su uvijek drvosječe, te posjekli nekoliko najvećih stabala; to se je dogadjalo svake godine, a mlada jela, koja je sad sasma lijepo ponarasla bila, zgražala se pri tom; jer velika, krasna stabla padahu uz prasak i lomot na zemlju, grane im se odsjecahu; žalost je bila vidjet ih sasma gola, dugačka i tanka; malo, pa ih ne bi čovjek ni prepoznao. Ali tad ih natovarili na kola, a konji ih odvukli iz šume napolje.

Kamo, kuda li će? Šta li jih je čekalo?

Na proljeće, kad dodjoše lastavice i rode, pitalo ih drvo: «Ne znate li, kamo su ih odvezli? Niste li ih susreli?»

Lastavice nisu znale ništa, a roda bila je zamišljena, kimnula glavom i rekla: «Da, mislim! Susrela sam mnogo novih brodova, kad sam letila iz Egipta; na brodovima je bilo krasnih jedrenjaka; smijem reći pod istinu, da su to oni bili; zaudarali su po jelovini; mogu ti ih pozdravit po sto puta; krasni su krašani, krasni sa!»

«O, kamo sreće da sam i ja dosta velika, pa da se mogu voziti po moru! Kako je to, deder mi reci, to more, i kakvoliko je?»

«Bome, to tumačiti, preopširno je,» reče roda, pa u toj riječi ode.

«Veseli se svojoj mladosti!» rekli sunčani traci; «veseli se svomu svježemu rastu, mladomu životu, što je u tebi!

A vjetar ljubio drvo, i rosa ronila suze nad njim; nu jela toga nije razumjela.

Tamo već pred božić, sjekle bi se sasma mlade jele, stabla, koja često nisu bila ni onolika, ni istih godina s našom jelom, koja nije imala mira ni počinka, već po što po to htjela odonud. Tim mladim jelam, a baš su to bile ponajljepše, ostavili bi uvijek sve grane; položili ih na kola, a konji bi ih odvukli iz šume napolje.

«Kamo će ova?» pitala jela. Nisu veće od mene, što više, jedno je od njih bilo mnogo manje! Rad čega im ostavljaju grane? Kamo ih voze?»

«To znamo mi! to znamo mi!» cvrkutali vrapci. «Dole u gradu vidjeli smo na prozore! Znamo, kamo se voze! O, doći će u najveći sjaj i krasotu, što je čovjek samo može pomisliti! Gledali smo na prozore pa smo spazili, da ih ustubočuju sred tople sobe, te kite najljepšim stvari, pozlaćenim jabukama i orasima, igračkama, zvijezdicama i nebrojenim svijećicama.

«A onda —?» pitala jela i drhtala svim granama. «A onda? Što će bit onda?»

«E, više nijesmo vidjeli! To je bilo divno prekrasno!» —

«Ali da li sam i ja opredijeljena poći tim veličajnim putem?» klicala jela. «To je još bolje, nego preko mora putovati! Koli me mori želja! Da je bar božić! Sad sam velika i odrasla, kao druge, što ih lani odvezoše! — O, da sam tek na kolima! Pak da sam, mili bogo, u toploj sobi sa svim sjajem i krasotom! A onda — ? Ta onda me valja čeka još štogod ljepšega, još daleko boljega, radi čega bi me inače tako kitili? Mora da nadodje još šta većega, još šta krasnijega! Ali što? O, čeznem! venem! ne znam ni sama, kako mi je!»

«Veseli nam se!» reko zrak i traci sunčani; «veseli se svojoj svježoj mladosti na božjoj slobodi!»

Ali ona se nije veselila ni zere, već rasla te rasla; ljudi, što su je vidjeli, rekli: «To ti je lijepo drvo!»

A o božiću posjekli nju od svih najprvo. Sjekira zasjecala duboko tja u srce; drvo palo uzdahnuv na tla; ćutilo nekakvu bol, nekakvu omaglicu; nije moglo misliti na nikakovu sreću, bilo je tužno, što se mora rastati sa zavičajem, s mjestom na kom je niknulo; ta znalo je, da ne će nikad više vidjeti dragih starih družica, malih grmova i cvijeća naokolo, pa možda ni ptica. Odlazak nije nipošto bio ugodan.

Drvo došlo opet k sebi, kad iztovareno u dvorištu s drugim drvećem, začu gdje neki muž reče: «Ovo ovdje je krasno! Dosta nam je samo ovo!»

Sad dodjoše do dvije sluge, uresene od glave do pete; te ponesoše jelu u veliku, lijepu dvoranu. Naokolo po zidovima visjele slike, a uz veliku pećnjaru stajale velike kineske vaze s lavovima na poklopcima; tu je bilo stolaca što se ljuljaju, svilenih sofa, velikih stolova punih knjiga sa slikama, i igračka za sto tisuća talira — bar su tako djeca rekla. A jelu metnuše u veliku, pijeskom napunjenu posudu; ali nitko nije mogao vidjeti, da je to bila posuda, jer je svud naokolo bila zastrta zelenim suknom, te stajala na veliku široku sagu. O, kako je drvo drhtalo! Šta li da će samo sada biti? I sluge i gospodjice ga stanu kititi. Na jednu granu vješali male mreže, izrezane od bojadisana papira; svaka mreža bila napunjena slasticama; pozlaćene jabuke i orasi visjeli kao da su prirasli, a preko stotinu crljenih, modrih i bijelih svijećica bilo pometano po granama. Lutke, kao da su živi živcati ljudi, — drvo ih nije nikad prije bilo vidjelo, — lebdile u zeleni, a gore na vrhu pričvrste zlatnu zvijezdu; to je bilo krasno, posve izvanredno krasno.

«Večeras,» rekoše svi, «večeras će sjati!»

«O!» pomisli jela, «ta da je bar večer! Samo da se bar do skora zapale svijećice! A što će se, mili bogo, onda dogoditi? Hoće li doći drveće iz šume, da me vidi? Hoće li vrapci na okna doletiti? Hoću li tu prirasti, te stajati nakićena i ljeti i zimi?»

Da, nije baš zlo nagadjala! Nu od sama čeznuća već ju je i kora bolila, a korobolja je po drvo upravo tako huda, košto glavobolja po nas druge.

Sad se zapališe svijeće. Koji sjaj! Koja krasota! Drvo je drhtalo pri tom svim granama tako, da jedna svijećica opali zelen; baš ljudski je osmudi.

«Sačuvaj nas, bože!» poviknuše gospodjice, te je brže bolje utrnuše.

Sad drvo nije smjelo ni drhtati. O, to je bila grozota.

Tako ga je bilo strah, da nebi što izgubilo od svoga uresa; bilo je sasvim omamljeno svim tim sjajem. — A sad se rastvoriše dvoja dvokrilna vrata — te mnoštvo djece navali unutra, kao da će cijelo stablo oboriti; stariji ljudi dodjoše razborito za njima. Mali stajali mukom mučeć — ali samo za časak, onda opet ciktali, da se je sve orilo; plesali su oko drveta, i dar jedan za drugim odkidali.

«Što to rade?» mislilo drvo. «Što će se dogoditi?» A svijeće dogarale tja tik do grana, pa čim bi koja dogorjela, odmah bi je ugasnuli, a djeci bi se tad dozvolilo, da opuljaju drvo. O, navalili bi na nj, da mu je u svim granama pucalo; da ne bude vrškom i zlatnom zvijezdom pričvršćeno za tavan, srušilo bi se bilo.

Djeca su plesala naokolo sa svojom krasnom igračkom, nitko nije gledao na drvo, osim stare dadilje, koja dodje te pogleda med grane, ali samo da vidi, nije li još koja smokva ili jabuka zaboravljena.

«Pripovijest! pripovijest!» poviknuše djeca, te povukoše nekakvoga maloga debeloga čovuljka k drvetu; a on sjede baš poda nj, «tu smo u zelenilu,» reče, «a drvetu može biti od osobite koristi, da čuje! Ali ja ću samo jednu pripovijest pripovijediti. Hoćete li onu o Šarku Marku da čujete ili onu o Klumpe-Dumpe, koji je pao niz stube pa se ipak domogao časti i dobio kraljevnu?»

«Šarko Marko!» vikali jedni, «Klumpe-Dumpe!» vikali drugi; to vam je bila krika i vika! Samo je jela mučila muku i premišljavala: «Neće li i mene pitati, neće li baš ništa posla biti pri tom za me?» Ta i ona je bila tuj, ta učinila je, što je bila dužna.

A čovjek pripovijedao o «Klumpe-Dumpe», koji je pao niz stube pa se ipak domogao časti i dobio kraljevnu. A djeca pljeskala rukama i vikala: «Pripovijedaj! pripovijedaj!» Hotjela su čuti i pripovijest o Šarku Marku, ali dobiše samo onu o Klumpe-Dumpe. Jela stajala sasma tiha i zamišljena: nikad nije čula od ptice u šumi takova šta pripovijedati. «Klumpe-Dumpe» pade niz stube, te dobiti kraljevića.» Pa se je radovala, kako će sutra dan opet biti nakićena svijećama i igračkama, zlatom i voćem.

«Sutra neću drhtati!» mislila ona. «Veselit ću se onako baš od srca svoj svojoj krasoti. Sutra ću opet čuti pripovijest o Klumpe-Dumpe, a možda i onu o Šarku Marku!» Te drvo stajalo cijelu noć mirno i zamišljeno.

U jutro udjoše sluga i sluškinja.

«Sad počima ukras iznovice!» mislilo drvo. Ali oni ga izvukli iz sobe, uz stube, na tavan, te ga postave tu, u taman kut, gdje nije bilo svijetla bijeloga dana. «Što da to znači?» mislilo drvo. «Ta što da radim tu? Ta što mogu tu čuti?» Te se naslonio na zid pa mislilo i mislilo — —

A imalo je i vremena, jer prodjoše dani i noći. Nitko nedodje gore; a kad bi u jedvine jade tko i došao, došao bi za to, da nekoliko velikih škrinja stavi u kut. Ele drvo je stajalo sasma zametnuto; mislio bi da je bilo posvema zaboravljeno.

«Sad je vani zima!» mislilo drvo. «Zemlja je tvrda i pokrita snijegom, ljudi me nemogu usaditi; s toga valjda moram ovdje biti zaklonjeno do proljeća! Koli je to dobro promišljeno! Koli su ipak dobri ljudi! — Samo da nije ovdje tako mračno i tako strašno samotno! Nema malog zeca! — Ipak je bilo tako lijepo vani u šumi, kad je snijeg ležao, a zec pokraj mene skakao; dapače kad me je i preskočio; ali onda toga nisam mogla trpiti. Ovdje gore je ipak strašno pusto!»

«Pip, pip!» reče na to mali miš, te šušnu van; a za tim dodje još jedan. Onjuškaše jelu a onda se uvukoše u njezine grane.

«Grozna je studen!» rekoše mali miševi. «Inače je ovdje dobro! Što ne, stara jelo?»

«Ta nisam ja stara!» reče jela; «ima ih mnogo, koje su mnogo starije, nego ja!»

«Odakle ti amo?» pitali miševi, «i šta znadeš?» Bili su tako jako radoznali. «Ta ded nam pripovijedaj o najljepšem mjestu na zemlji! Jesi li bila tamo?! Jeli li bila u komorici, gdje leži sir do sira na polici, a šunke vise pod tavanicama, gdje se pleše po lojenim svijećama, — mršav unidješ, a tust izidješ?»

«Za to ja ne znam!» reče drvo. «Ali znam za šumu, gdje sunce sja i gdje ptice pjevaju!» Te onda izpripovijeda sve iz svoje mladosti, a mali miševi nebjahu nikad prije što takova čuli, pa su slušali i rekli: «Bome, koliko si ti vidjela! Kako si sretna bila!»

«Ja?» reče jela, te promisli ob onom, što je sama pripovijedala. «Da, i bila su to baš vesela vremena!» — Ali tad pripovjeda o badnjoj večeri, kad je bila urešena kolačima i svijećama.

«O!» rekoše mali miševi, «kako si ti bila sretna, stara jelo!»

«Nisam ja stara!» reče drvo. «Tek ove zime sam došla iz šume! Samo sam tako zaostala u rastu.»

«Kako lijepo pripovijedaš!» rekoše mali miševi. A slijedeće noći dodjoše s četiri druga mala miša, koji su imali čuti drvo gdje pripovijeda, pa čim je više pripovijedala, tim se je jasnije sama sjećala svega, te pomišljala: «Ipak su t obila sasma vesela vremena! Nu vratit će se opet; Klumpe-Dumpe je pao niz stube pa je ipak dobio kraljevnu; možda mogu i ja dobiti kraljevića!» Pa tad pomisli jela na mali, ljepušni brijest, štono je vani u šumi rasao; on je jeli bio pravi, lijepi kraljević.

«Tko je Klumpe-Dumpe?» pitali mali miševi. A onda izpripovijeda jela cijelu priču; mogla se je sjetiti svake i nesjetne riječi; a mali miševi u malo što neskočiše drvu tja do vrška od sama veselja. Slijedeće noći dodje mnogo više miševa, a u nedjelju pače dva štakora; nu ovi su mislili, da pripovijest nije lijepa, a to rastuži male miševe, jer sad su i oni manje držali do nje.

«Znadeš li samo tu jednu pripovijest?» upitaše štakori.

«Samo tu jednu!» reče drvo; «tu sam čula svoje najsretnije večeri; onda nisam mislila na to, koliko sam bila sretna.»

«To je prekukavna pripovijest! Zar neznaš nijedne o slanini i lojenim svijećama? Nijedne pripovijesti o smočnici?»

«Ne!» reče drvo.

«Onda ti hvala!» odvratiše štakori, te odoše natrag k svojim.

Mali miševi napokon takodjer izostaše, a tad uzdisalo drvo: «Ipak je bilo sasma lijepo, kad su sjedili oko mene, okretni mali miševi, te slušali, kad bih pripovijedala! Sad je i to bilo pa prošlo! — Nu kad me opet van izvade tad ću se radovati!»

A kad se je to dogodilo? — Da! bilo je jednoga jutra, došli ljudi te stali gospodovat po tavanu; odmaknuli škrinje, izvukli drvo; dakako da su ga prilično nesmiljeno bacili na pod, a sluga ga odmah odvuče k stubama, gdje se je dan bijelio.

«Sad počima opet život!» pomisli drvo; ćutilo je svježi zrak, prve sunčane trakove, a — sad je bilo vani u dvorištu. Sve je išlo tako brzo; drvo je zaboravilo sasma promotriti samo sebe; bilo je toga tako mnogo gledati. Dvorište ležalo je tik do vrta, a sve je unutri cvalo; ruže visjele tolj svježe i mirisne preko male rešetke, lipe cvale, a lastavice letale naokolo te govorile: «Kvirre-virre-vit, došo mi je muž!» Nu one nisu tim mislile jelu.

«Sad ću živjeti!» klicala jela i raširila svoje grane na široko; ali ah, sve su bile suhe i žute; te je ležala tu u kutu med korovom i koprivama. Zvijezda od pozlaćena papira sjedila je jošte gore na vršku, te se sjala o jasnom sunčanom svjetlu.

U dvorištu se igralo dvoje troje vesele djece, što no su o Božiću plesala oko drveta i onako mu se radovala. Jedno od najmanjih pritrča te odtrgnu zlatnu zvijezdu.

«Gle, što tu još čuči na toj grdoj, staroj jeli!» reče, te stade nogom na grane tako, da su sve pucale pod njegovim čizmama.

A drvo je gledalo na svu tu krasotu cvijeća i svježost u vrtu; promatralo je samo sebe, te poželilo, da bude ostalo u svom tamnom kutu na tavanu; sjetilo se je svoje svježe mladosti u šumi, vesele badnje večeri i malih miševa, što su onako radosno slušali pripovijest o Klumpe-Dumpe.

«Prošlo! prošlo!» reče stara jela. «Da se budem bar radovala, dok sam još mogla! Prošlo! prošlo!»

Tad dodje sluga, pa iszječe jel u male komade; čitav svježanj je tu ležao; jasno je uzbuktio pod velikim pivarskim kotlom; a ona je uzdisala tolj duboko, i svaki uzdah ibo je nalik na mali pucanj; stoga dotrčaše djeca, koja su se ondje igrala, i sjedoše pred vatru, gledala su u nju i vikala: «Paf! Paf!» Nu pri svakom prasku jela je duboko uzdisala, mislila na ljetni dan u šumi, ili zimsku noć tamo vani, kad su se zvijezde krijesile; mislila je na badnju večer i na Klumpe-Dumpe, jedinu priču, što no ju je bila čula i znala pripovijedati, a tad se obrati u sivi pepeo.

Dječaci su se igrali u vrtu, a najmanji je imao zlatnu zvijezdu na prsima, što ju je jela imala na sebi svoje najsretnije večeri. Nu davno je to prošlo, i drveta već nestade a i pripovijesti je kraj: bilo pa prošlo — pa tako je u svim pripovjestima!

EDGAR ALLAN POE:

Čudnovata ubijstva u ulici Morg

Pripovijetka.

(Nastavak.)

Ponovnim preslušanjem nekojih svjedoka ustanovilo se, da su kamini sviju soba u četvrtom katu previše uski, e da bi propustili čovječje tijelo. Svaki je dimnjak bio pomno pretražen s dugim metlama. U kući nema nikakvih stražnjih stepenica, po kojim bi kogod mogao pobjeći, dok su ljudi tekli u četvrti kat. Tijelo gospodjice Lespanaj bilo je utisnuto tako čvrsto u dimnjaku, da su ga mogli tek četvorica ili petorica ljudi da ga izvuku i to teškom mukom.

Pol Dimà, liječnik, potvrdjuje, da su ga u cik zore pozvali u kuću da pregleda lešine. Obe su ležale na strunjači kreveta u onoj sobi, u kojoj je bila nadjena gospodjica Lespanaj. Tijelo mlade djevojke je bilo sasvim zgnječeno i oguljeno. To se tumačilo time, što je bilo silom strpano u kamin. Vrat je bio vrlo načešan. Upravo ispod brade bilo je nekoliko dubokih grebotina i modrih mrlja, koje su bile po svoj prilici prouzročene pritiskivanjem prsta. Lice je bilo grozno promijenjeno, jabučice skočile su iz očiju. Jezik je bio napola pregrizen. Okolo želudca našla se široka omečina, prouzročena po svoj prilici od toga što je neko pritiskao koljenom. Po mišljenju gospodina Dimà gospodjica Lespanaj bila je zadavljena od jedne ili više nepoznatih osoba. Lešina majke bila je užasno razmrcvarena, sve kosti desne ruke i desnog stegna bile su više ili manje razmrskane. Lijeva koljenica bila je upravo razdrobljena, takodjer i sva rebra na desnoj strani. Cijelo tijelo je bilo strašno zgnječeno i imalo je nenaravnu boju. Na koji je način sve to bilo prouzročeno svjedok nije mogao da kaže. Moguće s teškom drvenom toljagom ili s debelom željeznom motkom ili sa stolicom ili uopće s nekakvim tupim oružjem, zamahnutim s izvanrednom snagom. Jedna ženska sigurno nije mogla da tako teško udari. Glava gospodje Lespanaj, kad ju je vidio svjedok, bila je sasvim od trupla odrubljena i takodjer potpunoma razmrskana. Grkljan se činio ko da je prorezan s vrlo oštrim orudjem, valjda s britvom.

Aleksandar Etien, kirurg, zajedno s gospodinom Dimà pregledao je lešine. Potvrdio je iskaz i mnijenje gospodina Dimà.

Bile su preslušane još nekoje osobe, ali ništa važnoga nije se ustanovilo. Takovo, u svim svojim potankostima tajinstveno i nerastumačeno ubijstvo — ako se uopće radi o ubijstvu — još nikada nije bilo počinjeno u Parizu. Policija je sasvim zbunjena, što je nešto neobično u takvim zgodama. Da se odgonetne taj zagonetni slučaj nema ni najmanje traga, nema ni najmanje sitnice, koja bi služila kao osnova.»

Tako je glasio izvještaj «Gazet de Tribinò». U večernjem izdanju javilo se još, da u kvartiru Sen Roš vlada još uvijek najveća uzrujanost, da je činjenično stanje bilo ponovno i pomno pretreseno i da su bili preslušani nekoji novi svjedoci, a da se kod toga nije našla ni jedna nova činjenica. Najnovije vijesti u novini bile su, da je kontorista Adolf Lebò bio uapšen, iako u suštini nije bilo proti njemu nikakvih sumnjivih okolnosti.

Izgledalo je, da se Dipen za ovu čudnu aferu izvanredno zanima. Ja sam to zaključio iz njegovog ponašanja; on sam mi nije o tome ništa spomenuo. Tek kad je čuo, da je Lebòn uapšen, zapitao me je, što ja mislim o tom dvostrukom ubijstvu. Ja sam mu mogao samo reći, da ja kao i cijeli Pariz mislim, da je to neriješiva zagonetka i da mi nije nikako jasno, koja sredstva jesu na raspolaganje vlasti, da nadju trag zločincima.

Dipen mi odgovori: «Dosadanja istraživanja su površna; po njima ne smijemo prosuditi mogućnost, da štogod pronadjemo. Pariško redarstvo, koje se toliko hvali zbog svoje oštroumnosti, lukavo je i prefrigano i ništa više. Ono nema metode u svojem postupku, nego se ravna po onom, što mu momentano pada u glavu. Ono se pred javnošću sa puno samoljublja koči s onim, što radi; ali njezini načini postupanja su često tako nepodobni, da čovjek nehotice misli na onoga gospodina Žurdena, koji si je dao obuci kućnu haljinu, da sluša bolje glazbu. Ono što redarstvo postigne često iznenadjuje, ali ti rezultati u većini slučajeva postignuti su samo velikom marljivošću i revnom radinošću. Tamo, gdje te vrline nisu dovoljne, nema uspjeha. Vidòk na pr. imao je veliku sreću u pogadjanju i bio je vanredno ustrajan. Nu budući nije bio izvježban u mišljenju, baš upravo radi toga, što se kod svojih istraživanja previše napinjao, činio je pogrješku za pogrješkom. On je iz prevelike blizine gledao svoj predmet i tako nije mogao da daleko vidi. On je doduše vidio jednu ili dvije pojedinosti izvanredno jasno i oštro, ali baš radi toga izgubio je pregled nad cijelom stvari. Čovjek ne smije biti previše dubok. Time često puta slabimo i izgubimo snagu uma. Istina se ne nalazi uvijek u dubokom zdencu.

Što se tiče ovog slučaja, naime ovog ubijstva u ulici Morg, pretražit ćemo prije svega sami cijelu stvar i onda ćemo stvoriti svoj sud. Mi ćemo sami pregledati činjenično stanje, što će nam biti zabavno. (Taj izraz zabavno činio mi se čudnim, ali nisam ništa rekao). Osim toga učinio mi je jedanput Debòn uslugu i ja mu moram pokazati, da sam mu zahvalan. Kuću u ulici Morg pogledat ćemo svojim očima. Ja poznam policijskog prefekta G., pa mislim, da neće biti teško, da dobijemo od njega dopuštenje.»

Dobili smo zaista dopuštenje, da pregledamo kuću. Odmah smo pošli u ulicu Morg. To je jedna od onih kukavnih poprijećnih ulica izmedju ulice Rišljè i ulice Sent Roč. Stigli smo kasno poslije podne, jer je to predgradje daleko od našeg. Kuću smo odmah našli. Bila je opkoljena od mase znatiželjnih ljudi, koji su s najvećom ustrajnošću motrili zatvorene prozore. Kuća je bila jedna obična pariška kuća s jednom kapijom. Na jednoj strani kapije nalazila se loža za vratara. Prije nego smo ušli, išli smo ulicom gore, zakrenuli smo u jednu postransku ulicu. Iza što smo bili još jedanput okrenuli našli smo se pred stražnjim dijelom one kuće. Dipen je cijelo vrijeme promatrao kuću i cijelo susjedstvo s takvom pozornošću, koju nisam mogao pojmiti.

Konačno smo se opet vratili do sprednjih kućnih vrata. Pozvonili smo, pokazali smo policijskom činovniku dopuštenje i bili smo propušteni. U četvrtom katu ušli smo u sobu, u kojoj je bila nadjena lešina gospodjice Lespanaj. Sad su bile obe lešine tamo. Nered u sobi ostao je po naredjenju oblasti, kako je već to obično, onakav, kakav je bio odmah iza ubijstva. U sobi nisam ništa drugo vidio, nego ono, što je «Gazzeta de Tribinò» pisala. Dipen je sve najtočnije pretražio, pa i obe lešine. Pošli smo i u druge sobe i u dvorište. Stražar nas je posvuda pratio. Dipenova istraživanja trajala su do mraka. Onda smo se vratili. Po putu pošao je Dipen u otpravništvo nekih novina i tu se je tamo bavio po prilici četvrt ure.

Već prije sam rekao, da je moj prijatelj imao različitih hira, te da sam ih dobre volje podnosio. Tako se on poigrao sa mnom i tada, jer nije podnipošto htio, da se razgovaramo o tome, što smo malo prije vidjeli. Tek da govorimo, a ni jednu riječ o tom ubijstvu, koje nas je toliko zanimalo. Tek drugi dan o podne upitao me je sasvim iznenada, da li sam opazio na mjestu groznog, krvnog zločina nešto osobitog.

Riječ «nešto osobito» izgovorio je on na takav način, da me je napunio užasom, našto ni sam nisam znao.

«Ne, ništa osobito, odgovorih ja. «To jest, bolje da kažem ništa, što nisu novine već rekle».

Dipen je odgovorio: «Po mojem mišljenju su novine propustile da naglase ono, što je obilježje ovog ubijstva, naime neobičnu grozotu tog nedjela. Ali pustimo sada na stranu lavna mišljenja tih novina. Ja mislim naprotiv, da baš ta okolnost, koja tobože onemogućuje, da se umorstvo razjasni, morala bi i olakšati odgonetanje. I ta okolnost je bezmjerna strahota tog zločinstva povrh potpunog pomanjkanja bilokojeg razumljivog razloga za ta ubijstva. Policiji udarila je u oči samo ta posljednja okolnost, ali glavna činjenica, ta prividom sasvim neopravdana grozota tih ubijstava, za nju je nazeredna. Policija je radi toga smetena, što su se čuli glasovi dviju osoba, koje su se medju sobom svadjale, a ipak u četvrtom katu osim ubivene gospodjice Lespanaj niko nije bio vidjen i nikom nije bilo u ostalom moguće da neopaženo ostavi prostorije u četvrtom katu. Osim toga je onaj užasni nered u sobi, ono tijelo zadavljene kćeri strpano u dimnjak, ona strašno iznakažena lešina stare gospodje i mnogo drugo, sve to je zaplelo ruke policiji, jer ona kod svih tih nerazumljivih dogadjaja ne može da se snadje sa svojom toliko slavljenom oštroumnošću. Ona počinja onu grdnu, ali i običnu pogrješku, da drži ono, što je neobično, za nerazumljivo i protuslovno. U takvim slučajima, kao što ovaj naš, ne smijemo pitati prije svega «što se je dogodilo?» nego treba da pitamo «što je ono osobito izvanrednoga i neobičnoga, što se je dogodilo?». Ja mogu samo to da kažem: Ja ću odgonetnuti tu zagonetku, ako je nisam već odgonetnuo, — i bit će meni lako, ili bilo mi je tako lako, kako je teško policiji da riješi taj problem.»

Ostao sam zapanjen i šutke sam buljio u njega.

On je gledao prama vratima od sobe. «Očekujem sada — nastavi on — čovjeka, koji valjda nije počinio to zločinstvo, ali koji svakako ima štogod udjela kod tog zločinstva. On je po svoj prilici nedužan. Svaki čas očekujem toga čovjeka, da dodje u tu sobu. Dakako, moguće je da i ne dodje, ali vjerovatno je, da će doći. Ako dodje, bit će valjda potrebno, da ga silom ovdje zadržimo. Ovdje su dvije pištolje. Mi obadva znamo, kako treba s njima baratati, ako nastane za to potreba.»

Uzeo sam pištole. Jedva sam znao što sam radio, niti sam pravo vjerovao riječima, koje sam čuo. Ali Dipèn je nastavio sa svojim razglabanjima. On je govorio više samome sebi nego meni. Ja sam prije spomenuo, kako je on u takvim prilikama govorio sam sobom kao da je bio otsutan duhom. Njegov je govor bio meni namijenjen, ali njegov je glas, iako nije bio glasan, imao onaj jači zvuk, kojim čovjek govori, kad govori s drugim, koji je daleko od njega. Njegove oči, bez izražaja, bile su uprijene u stijenu.

«Oni glasovi — reče on — , koji su se svadjali i što su ih ljudi slušali, nisu bili glasovi umorenih žena. To je već nedvojbeno dokazano. Time pada i pitanje, da li nije moguće stara gospodja ubila prije svoju kćer i onda sebe. Treba misliti na sve, tako to hoće metodika. Gospodja Lespanaj sigurno nije bila tako jaka, da strpa lešinu svoje kćeri u dimnjak; a i oblik rana na njezinom tijelu sasvim isključuje, da je ona poslije počinila samoubijstvo. Umorstvo je dakle počinulo koje treće lice, i glas tog trećeg lica bio je onaj glas, što su ga ljudi čuli, kad su trčali u četvrti kat. A sad hoću da se osvrnem na iskaze svjedoka, u koliko se ti iskazi odnose na one glasove, koji su se svadjali, dapače ne na iskaze kao takve, nego na ono, što je u tim iskazima osobito i čudnovato. Zar vam kod tih iskaza nije ništa udarilo u oči?»

Ja sam mu odgovorio ustanavljajući, da su svi svjedoci bili složni u tome, da je onaj grubi glas bio glas Francuza, dok su mišljenja u pogledu onog kriještećeg, ili kako bi rekli svjedoci, onog osornog glasa, bila nesložna.

«Vi samo ponavljate — reče Dipèn — ono što su rekli svjedoci, ali ne ono što je neobično kod tih iskaza, a ipak ima u njima jedno izvanredno čudnovato znamenje. Vi ste točno rekli, da se iskazi o grubom glasu slažu. Što se tiče kriještećega glasa čudnovato je, kod tih iskaza, ne da se oni mnogo razilaze, nego da svi — Talijanac i Englez i Španjolac i Holandez i Francuz složno izjavljaju, da je to bio glas nekog stranca. Svaki od njih je sigurno uvjeren, da nije to bio glas njegovih zemljaka; kod toga niko ne zna da kaže točno, koje narodnosti je bio taj stranac, jer niko ne razumije jezik, u kojem je govorio stranac. Francuz misli, da je to bio glas jednog Španjolca; on da bi bio valjda razumio koju riječ, da je znao španjolski. Holandez opet misli, da je to bio glas jednog Francuza; ali u zapisniku je rečeno, da svjedok ne zna francuski i da je morao biti preslušan pomoću tumača. Španjolac misli, da zna sigurno, da je to bio glas Engleza; ali on sudi samo po zvuku, budući on ne pozna engleski jezik. Englez smatra ga glasom Nijemca, ali priznaje, da ne zna njemački. Talijanac izjavljuje, da je to po njegovom mišljenju glas jednog Rusa, ali on nikad nije govorio s nijednim Rusom. Neki drugi Francuz je drugog mišljenja; on je osvjedočen, da je to bio glas nekog Talijanca; ali budući on ne zna talijanski, njegovo se osvjedočenje, kao i ono Španjolca, temelji samo na zvuku. Kako neobičan, kako čudnovat mora biti glas, o kojem svjedoci tako iskazuju! da, komu i zvuk i naglas nije bio poznat pripadnicima od pet velikih europskih jezičnih grupa! Vi ćete reći, da je to mogao biti glas nekog azijata ili affrikanca. Ali u Parizu nema mnogo ni azijata ni afrikanaca. Svakako ne ću da isključim tu mogućnost, ali htio bih da vas upozorim na troje. Jedan je svjedok označio taj glas «više oštrim nego kriještećim». Dva su svjedoka rekli, da je «brz i nejednak». Svjedoci nisu razabrali nikakvih riječi i izrazitih glasova, koji bi bili nalik riječi.

«Ja ne znam, — nastavi Dipen — kakav sam utisak učinio sa svojim izvadjanjima. Ali ja se usudjujem da ustvrdim, da zaključci, koji se dadu stvarati iz ovog dijela iskaza, mislim na onaj dio, koji se odnosi na grubi i kriješteći glas, da su ti zaključci sami po sebi već dovoljni, da probude sumnju, koja bi morala odrediti pravac svim daljnjim istraživanjima. Zaključci, o kojima govorim, su jedini, koji se ne mogu pobijati, i ta sumnja, o kojoj ja govorim, je jedino mogući postupak, koji se može stvoriti na njihovom temelju. Za sada još ne ću da kažem, u čem je moja sumnja. Želio bih samo da istaknem, da je ta sumnja bila dovoljna, da vodi sva svoja istraživanja u onoj sobi u stanovitom pravcu.

Prenesimo se u mislima u onu sobu. Što da tamo najprije tražimo? Kojim putem je ubojica ili ubojice pobjegli na polje. Ne treba da spominjem, da ni Vi ni ja ne vjerujemo u nadnaravne stvari. Majku i kćer Lespanaj nisu ubili duhovi. Uzročnici zločinstva bili su uhvatljiva, materijelna bića. Oni su pobjegli materijelnim putem. Ali kako? Za sreću ima u ovoj stvari samo jedan jedini put, koji vodi do ispravnih zaključaka i time do apsolutne sigurnosti. Mi ćemo sve mogućnosti izlaza najodije pojedince ispitati. — Jasno je, da onda, kad su susjedi pohitali uz stube, ubojice su bili još u sobi gospodjice Lespanaj ili u susjednoj sobi. Izlazi, po kojim su pobjegli ubojice mogu se naći samo u ovim dvjema sobama. Policija je točno i sa svih strana pregledala i pod i strop i stijene. Ona bi bila sigurno otkrila koji tajni izlaz. Nu budući nisam pravo vjerovao očima policije, uvjerio sam se svojim: tamo zaista nema tajnih izlaza. Oba vrata, koja idu iz sobe na hodnik, bila su čvrsto zaključana. Ključevi su se nalazili u ključanici iznutra. Pogledajmo sad dimnjak. Taj je doduše 8 do 10 stopa nad ognjištem širok kao obično, ali više gore je tako uzak, da ne bi prošla ni nešto oveća mačka. Sad ostaju samo prozori. Kroz prozore prednje sobe niko ne bi mogao uteći, a da ga ne bi bilo opazilo mnoštvo ljudi, što se bilo sakupilo na ulici. Ubojice dakle morali su pobjeći kroz prozore stražnje sobe. Kad smo dakle na tako neosporivi način došli do tog zaključka, ne treba da se damo zbuniti time, da je tobože naš zaključak nemoguć. Mi moramo dokazati, da te nemogućnosti su samo prividne. U sobi su dva pokretna okna. Jedno od njih nije zapremljeno pokućstvom i je radi toga potpuno vidljivo. Od drugog prozora ne vidi se donji dio, jer tik pred njim stoji masivni krevet sa strane uzglavlja. Prvi prozor nadjen je čvrsto zatvoren, kako je to dokazano. Ljudi, koji su ga htjeli otvoriti unatoč najvećim naporima, nisu mogli da to učine. U lijevoj strani bila je uvrtana u okvir prozora velika rupa, a u tu rupu bio je zabit vanredno debeo čavao do glave. Kod pregledavanja drugog prozora našao se je takodjer podoban čavao, koji je bio takodjer na sličan način zabit u okvir; a kad su svim silama pokušali, da podignu taj okvir oba prozora, kako već rečeno bili su pokretni prozori) nije im to uspjelo. Tada je bila policija tvrdo uvjerena, da ubojice nisu mogli pobjeći kroz jedan od tih prozora. I radi toga smatrali su suvišnim da izvade čavle i da otvore prozore.

(Slijedi).

Franina i Jurina

Fr.: Danas se je moja Mare neč razjadila na me i zapovela mi se j', da ako njoj ne budem dobar kako kruh, da će jedan dan storit sakumpak i poć va Nord Ameriku.

Jur.: Reci njoj, da blaže njoj, ako misli, da se dandanašnji more tako lahko poć va Nord Ameriku.

Fr.: To se zna, da se ne more, zač najprej trebe imet beči za put.

Jur.: To je najmanje.

Fr.: A je zlodeja! Onput trebe mislet za putnicu.

Jur.: I nju bi se nekako dobilo.

Fr.: Ja sam pak mislel, da bi to najteže šlo.

Jur.: Ima još i težeh stvari.

Fr.: A ke su to?

Jur.: Trebe tamo prit.

Fr.: E, hvala Bogu! Ma ako sve srećno projde i ako se lepo va porat od Novajorki pride...

Jur.: Komać onput, kada se j' već tamo, počimlju prave muki.

Fr.: Kakove muki? ako su sve harti va rede?

Jur.: To ni dosta. Najprej pride duhtor, da te dobro opipa i da vidi, ako si posensega zdrav. Ako ti malo ča fali, a'a marš v lazaret — a onput nazad onamo, otkuda si prišal. To će reć — doma.

Fr.: A ako mi niš ne fali?

Jur.: Ako si zdrav kako jaje, onput će te drugi malo zbliža pogledat, da vidi, ako si čist, ako ti je roba gospodska, ako imaš va baule dosta druge robi, a va žepe najmanje pedeset dolari.

Fr.: Ma prej se ni na to gledalo. Prej si mogal prit va Ameriku i gol i nag zi dve ale tri straci, prez baulića i prez krajcara.

Jur.: Ja ma sada j' drugačije. Va Amerike nete mizerije, nete odrpanac ni armirajzneri. Oni te da svaki ki tamo pride bude čovek va rede.

Fr.: O brižna i tužna sirotinja, i selu si teška!

Jur.: I celemu svetu. Svi tiraju siromaha. Nijedan ga ne će.

Fr.: Dobro, neka njim bude. Ma ako se pokaže, da sam zdrav, da sam lepo nalizan i da imam va baule nekoliko robi, mislim, da te me trebe pustit poć po mojem pute?

Jur.: Ajbò! Sada te ti malo zbližega požnjofat tvoju putnicu, da vide, ča si ti za jedan čovek, ki art imaš i sve tako.

Fr.: Pak?

Jur.: Pak ako najdu, da si advokat, ale lekár ale inžinjer — te te mahom doma poslat, zač da oni imaju doma i lekari i inžinjeri i advokati više nego vlasi na glave.

Fr.: Lepo smo dočekali. A da rečem, da sam jornališta, kako i sam?

Jur.: Dali bi ti z nogum va ono taneko mesto i rekli bi ti, da oni takoveh jornalisti imaju doma va svakem kute po pet.

Fr.: Ja — ma onput reci mi: ča bi moral čovek izjavit, da je, ako će da ga prime?

Jur.: Moral bi reć, da zna cesti zmetat, i onput bi ga valje zeli.

Fr.: A biš ti to rekal?

Jur.: Bim — zač ne! Ja poznam jednega, ki je va Novajorke nekoliko vremena cesti zmetal i dobival na dan tri dolari. Onputa se je pomalo zastojel va nekakov hotel, kade j' najprej pral lonci i pijati, a pokle je dobil mesto va kuhinje i danas on ne dela niš drugo, nego načinja salatu od jutra do večera.

Fr.: A koliko dobiva za to?

Jur.: Sto i dvajset dolari na mesec. Paratiku ima za niš, petnajst dolari plaća za kamaru, pet za svoje male potrebice — ostane mu na mesec sto dolari, to će reć: tisuće devetsto lir.

Fr.: Aj jezeromilijun vrazi! Kada j' tako, onput je dosta reć: ja sam potolač, al smetar al pomivač — pak će bit sve va rede.

Jur.: Ni to ni dosta. Prej malo vremena je pala je va Novajorku neka Bulgarkinja. Nju je čekal na rive zajar s hartun va žepe, da će se s njim oženit na vapore, ki ju je dopejal. I već je bilo sve gotovo, kada ti tomu ne beše, ki ih je imel oženit, dal njoj je da pokaže jednu hartu. Ona se je sirota sva zmerjenila, zač ne zna pisat. Počela je plakat, ma to ni niš pomoglo. Dopelali su njoj, da se skrca na nekem otoće, kade će ostat, a morda i dvanaest meseci, sve dotle, dokle se ne navadi čitat.

Fr.: Ma zač to?

Jur.: Za to, zač Amerikanci nete da imaju va svojoj zemlje neučeneh ljudi.

Fr.: Kada j' tomu tako, ja teću valje doma, da to povelem mojoj Marete.

Jur.: Ja, ja, i još njoj reci, neka si se s čem drugem jeeti, a ne z Amerikum.

Fr.: A ter je tako! Nego ča ne bi bolje bilo da njoj ti to povedeš, kada njoj prideš navestit blagdani?

Jur.: Dobro, neka ti bude, a ti mej tem pripravi jedan dobru butiljcu, da budem on dan mogal malo zapicat.

Fr.: Ne boj se niš! Samo ti pridi!

IZ BUZEŠTINE.

Naš novi podeštat.

Čudno nam je da još nije javila «Ist. Riječ», da imamo novog podeštata i to gospodina Lana. On je tako peti načelnik naše općine otkad pripadamo ovoj državi. Gospoda Pigatto i Elio Rigo bili su naši prvi sindaki; iza njih imali smo komisare gospodu Zetta i dr. Petronio-ja, a evo sada imamo na čelu općine gosp. Lana. Ujedno s općinom primi predsjedništvo i vodstvo zadružne mljekarne u Sv. Martinu, pak je već držao kao takav skupštinu rečene zadruge. — Novi naš podeštat osoba je već nešto starija, što nam je drago. Došao je k nama iz Pule, inače je Dalmatinac iz Splita. Nastanio se s obitelju u bivšem «N. Dom» ispod Buzeta, pa tako se nešto približio našim selima, što ipak ima neko značenje. Mi seljaci okolice ovime pozdravljamo novog g. podeštata, a ujedno ga molimo, nek nastoji da upozna naše gospodarsko stanje, koje je inače žalosno, pak neka gleda da pomogne nama poljodjelcima gdje može i kako može. Potrebe su velike. Zima je tu, a snjom i glad. Nek nam pomogne sa obećanim javnim radnjama i sa sniženjem nekojih taksa. Suša i tuča nas skoro ubile; zato nek nam se snize i porezi, inače morati će nas barem polovica u Argentinu. Za svaku Vašu dobrotu i pomoć, gosp. podeštato, mi Vam se već unaprijed zahvaljujemo. — **Seljaci.**

IZ OPATIJE.

Dolazak madjarsko-rumunjske delegacije.

Prošle sjednice stigle su u Opatiju delegacije rumunjska i madžarska, da razprave jedno pitanje, što se već vuče onamo od god. 1920. Evo o čemu se radi: Prije svršetka rata najveći dio rumunjske zemlje pripadao je veleposjednicima, dok su seljaci bili puka sirotinja. Kad je za vrijeme rata došlo do gusta i rumunjska se vojska morala da povuče, pokojni je kralj Ferdinand u velikoj stisci obećao seljacima, da će se, čim se rat svrši, stvar u pogledu pravednije podjelbe zemlje urediti tako, da će se veliki posjedi parcelirati i porazdijeliti medju siromašnije seljake. To se je odmah iza rata i dogodilo.

Ali Rumunjska je Trianonskim ugovorom dobila i cijeli do tada madžarski Erdelj i jedan dio Banata, pa je onaj isti zakon o podjeli zemlje protegla i na te nove pokrajine. Tu su pak najveći posjednici bili Madžari, koji su po onom istom Trianonskom ugovoru ostali i nadalje madžarski državljani. Sad se umiješala i madžarska vlada, da zaštiti svoje državljane, t. j. one, što su u Erdelju optirali za Madžarsku. Najprije je madžarska vlada protestirala u Bukureštu, pa kad nije ni to pomoglo, intervenirala je u Parizu, pa u Ligi Naroda, gdje se takodjer nije moglo da dodje ni do kakvog sporazuma. Konačno su se obje vlade složile u tome, da će poslati u Opatiju svaka svoju delegaciju, pa neka one tu stvar raspravе. Odluke su o toj stvari dakako pridržale vlade madžarska i rumunjska, pa se ne zna kako ni kada će se to pitanje da riješi. Madžarskoj delegaciji stoji na čelu barun Sterenji, to je onaj gospodin, koji je prije neko dvadeset godina sa svojom famoznom željezničkom pragmatikom razbio sporazum, što ga je pokojni Supilo teškom mukom bio splopio s Košutom i s drugim nekim Madžarima. Da je onaj sporazum ostao u krepostі. Bog zna, kako bi danas izgledala karta Evrope...

Naručite koledar «Franina i Jurina» za godinu 1929. U njemu ćete naći mnogo poučnog, zabavnog i zanimivog štiva i uputa za svakidanji život.

IZ TRIBUNALA U TRSTU.

Varalica pred sudom. — Na dan 12. decembra obdržao se je u Trstu proces protiv Josipa Jermana i drugova radi prevare počinjene na štetu mnogih seljaka, koji su se na njega obratili da im preskrbi posao na kojem brodu, takozvani imbarco, da mogu onda otići u Ameriku.

Ne treba da potanje o njem pišemo, jer on je u nekim krajevima ibo vrlo poznat, koji je obilazio dobar dio Istre da traži pare. Živio je u Trstu kao veliki barun i mnogo je trošio. Sve su to bili žuljevi naših seljaka. Optuženi su bili Josip Jerman iz Buzeta, po zanimanju brijač u Trstu, dok se nije dao na brijanje onih bijednika, koji su imali nešto pršteđnje i htjeli su da idu u inostranstvo; onda neki Špiro Bodica s otoka Korčule u Dalmaciji, činovnik pomorske vlade, i neki Venecijan Antonio Boer, namještenik kod tvrtke ... u uredu za ukrcavanje (Ufficio Imbarchi).

Lakovjernost naših seljaka i nepoznavanje svijeta pomoglo im je mnogo u njihovom pothvatu. Razdjeli i su si bili poslove. Jedan je u svojem uredu priskrbio dokumente koji su bili potrebni za imbarko a kad ih nije bilo moguće dobiti, onda su ih falsificirali ili uzeli od drugih i promijenili samo fotografije. Boer pak je klijentima Jermana preskrbio promaknuće u redu onih koji su se imali ukrcati. Jerman je fungirao kao nekakav direktor tog poduzeća. Konstatovalo se da su na taj način izvukli lahkovjernim seljacima teško zaslužene pare u iznosu od najmanje 42.000 lira i 2300 dolara. Jerman se branio time, što je on ipak priskrbio nekim ljudima posao na brodovima, koji su poslije, stignuvši u Ameriku ostavili brod. On je znao i lažnim dokumentima da strane državljane promijeni preko noći u italijanske, dok ga nisu ukebali.

Tribunal osudio je Jermana na godinu dana, sedam mjeseci i 13 dana zatvora, 900 lira globe i godinu dana isključenja iz javnih službi, Radicu na 11 mjeseci i 20 dana zatvora i godinu dana isključenja iz javnih službi. Optuženik Boer bio je riješen zbog pomanjkanja dokaza. Optužena je bila i majka Jermanova, ali i ona je bila riješena.

Budući Jerman nema ništa, i ako se je nosio kao velik gospodin, to nema nade, da bi oni, koji su od njega prevareni, ikada došli do svojih para. Tom prigodom upozorujemo opet naše ljude, neka se čuvaju takvih ljudi i neka ne budu previše lahkovjerni, ima baš u tom slučaju Jermana mnogo njih, koji su sve ono malo novca što su im poslali rodjaci iz Amerike ili svoje prišteđnje izgubili i ostali suhih ruku.

Domaće novosti

Svim svojim čitaocima želimo

sretne i vesele božićnje blagdane!

„Istarska Riječ".

Kažnjavanje za pobačenje poroda. — Ministar pravde razaslao je glavnim državnim odvjetnicima okružnicu, u kojoj veli, da moraju budno paziti, u koliko se tiče sudbenih vlasti, da krivci za pobačenje budu kažnjeni po svoj strogosti zakona. Ima mnogo slučajeva pobačenja, pri čemu majke nastradaju životom, a protivi se pobudama vlade za povišenje pučanstva. U slučajevima pobačenja moraju se provesti istraživanja u tančine i o tome točno izvijestiti ministra pravde, pače kod svakog slučaja poslati prepis presude.

Upute za sticanje talijanskog državljanstva za strance na Rijeci. — «Gazzetta Ufficiale» od 12. ovog mjeseca donaša upute za sticanje državljanstva za strance, koji borave na Rijeci. Po tim uputama može da dade talijansko državljanstvo riječki prefekt u vrijeme od godine dana od objavljenja ovih uputa onim strancima, koji borave neprekidno pet godina na Rijeci te su prihvatili talijanski jezik kao svoj općevni jezik. Ako je ko stanovao prije 22. februara u kojoj drugoj općini kraljevine, a od tog dana na Rijeci, ubrojit će mu se, kao da je živio na Rijeci. Prefekt izda dekret o državljanstvu iza kako sasluša mnijenje naročite komisije pod predsjedništvom predsjednika prizivnog sudišta. Molbama za državljanstvo treba priložiti ove dokumente: a) krsni list; b) obiteljski list; c) potvrda o boravku; d) svjedodžba o dobrom vladanju (izda je riječka općina); e) potvrda sa strane općine ili redoviti notarilni akt, iz kog proizlazi, da je molilac prihvatio talijanski jezik svojim općevnim jezikom. U slučaju da molilac ne priloži molbi potvrdu, da je brišen iz prvotnog državljanstva ili ne biva brišen time što je stekno novo državljanstvo, u dekretu o novom talijanskom državljanstvu bit će napomenuto, da novi državljanin ne će uživati državne zaštite prema vlastima prvotne državne pripadnosti. Proti negativnom prefektovom riješenju može se učiniti utok na ministra unutarnjih djela u roku od 30 dana i to preko prefekture na Rijeci. Dekret o državljanstvu nema nikakvog učinka dok se ne položi prisega, a prisega se mora položiti u roku od 6 mjeseca. Žene slijede državljanstvo muža, a djeca, koja su sada mladja od 18 godina slijede državljanstvo roditelja, odnosno onih, koji vrše roditeljsku vlast. Molbe, svjedodžbe i utoci i svaki akt što se tiče sticanja državljanstva jesu bez biljega. Samo za povoljno riješenje plaća se taksa kao za državnu koncesiju, ali i ta može biti oproštena u slučajevima, predvidjenim kr. dekretom-zakonom od 4. septembra 1925. br. 1723.

Vodovod za Istru. — Prefekt u Puli primio je od ministra De Stefani brzojav, kojim ga ovaj obavještava, da je odobren vodovod, koji ima da opskrbi svu Istru sa vodom. Prefekt je u ime pučanstva izrazio svoju toplu zahvalu i dao se odmah na posao, da sastavi komisiju, u kojoj će biti zastupane i pokrajina i pojedine najviše interesirane općine.

Ako se vodovod zaista stvori u onom opsegu, kako to treba istarsko pučanstvo, onda nema dvojbe da će to biti od vanredne koristi za seljaka i da može seljak budućih godina mnogo mirnije da ide u susret teškim sušama.

Trošak će biti podnešen sa 75% od interministerijalnog kredita i sa 25% od pojedinih općina i od pokrajine.

Agrarni kredit. — Prefekt u Puli je primio obavijest od Zemaljskog Kredita u Veroni, da je iznos, raspoloživ za agrarni kredit u istarskoj provinci povišen od 20 milijuna lira na 29 milijuna.

Cesna milicija. — «Gazzetta Ufficiale» objavlja dekret od 26. novembra, kojim se ustanavlja cesna milicija. Ona ima da skrbi za disciplinu prometa po cestama te ima službu cesne policije. Ona mora da nadzire kako su ceste dobro držane, jesu li posvuda postavljeni propisani signali, jesu li ceste u dobrom stanju, ona mora da bude na pomoć automobilima kad se dogodi koja nesreća.

Cesna milicija je odvisna u disciplinarnom pogledu od glavne komande milicije, a u administrativnom pogledu od ministarstva za javne radnje.

Cesna milicija je dio državnih oboružanih sila i njezini pripadnici vrše u njezinom djelokrugu funkcije javne sigurnosti te su oficiri i agenti sudbene policije.

Prizivni Tribunal za Istru. — Od 1. jula 1929. naprijed djelovat će na Rijeci jedna sekcija Prizivnog Sudišta (Corte d'Appello) sa jurisdikcijom nad tribunalima u Puli, u Zadru i na Rijeci. Ta sekcija bit će odvisna od Prizivnog Suda u Trstu. — Advokati i prokuratori iz Pule i cijele Istre održali su sastanak, gdje su odlučili da treba intervenirati u Rimu, da se ta naredba opet povuče, jer ne odgovara interesima pučanstva.

Ortopedički institut A. ZECCHI
Via Roma 31 — TORINO — Primo piano nobile

Aparat Zecchi zaustavi

KILU

Sretna počast jedne gospodje i gospodina iz Veneta

i to gospodina Salute i Josipe D'alpaos, stanujući u Garna D'alpago (Prov. Belluno), koji nam šalju svoje fotografije sa dozvolom, da javno objavimo da su se ozdravili sa **APARATOM ZECCHI**, koji će biti bezplatno kušan na osobama koje to interesira, ljudima, ženama i djeci od iskusnog ortopedika u slijedećim mjestima i danima:

Trst: Četvrtak 27, petak 28 decembra u «Albergo Moncenisio».

Rijeka: Subota 29 i nedelja 30 decembra u «Albergo Italia».

Otpis kazne pretrpljen radi nacijonalne stvari. Eksc. Augusto Turati, sekretar fašističke stranke u Rimu rasposlao je svim federalnim tajnicima okružnicu, kojom ih opozoruje na činjenicu, da fašisti, koji su osudjeni na kaznu zbog djela napravljenog u nacijonalne svrhe, imaju u smislu zakona pravo, da zatraže i postignu izbris ili otpis kazne. Nalaže tajnicima, da moraju djelom i savjetom uplivati na njih, da to i provedu.

Zabrana odvjetnicima, da zastupaju zločine, protiv viših interesa države. — Sekretar fašističke stranke u Rimu, eksc. Turati izdao je okružnicu, kojom zabranjuje advokatima, upisanim u stranci ili u miliciji da preuzmu kaznenu obranu onih osoba, liječnika, primalja, ženskih i muškaraca, koji su pod optužbom, da su krivi ili sukrivci zbog pobačenja poroda. Ta je okružnica sasvim u duhu novog kaznenog zakonika, koji se još nalazi u projektu kod komisija, i u duhu tendencija vlade, koja ide zatim, da postavi cijeli život naroda na zdravi temelj.

Vijećanje predsjednika nacijonalnih konfederacija. — U sjedištu konfederacije sindakata u Rimu sastali su se prvi put novi predsjednici nacijonalnih konfederacija poljodjelstva, industrije, transporta, trgovine, plovidbe i intelektualaca. Oni su proučili položaj, koji je nastao zbog novog uredjenja konfederacija u odnosu s provincijalnim i interprovincijalnim nacijonalnim udruženjima, odvisnim od njih. Raspravljalo se je o tome, da li treba i imenovati federalnog provincijalnog sekretara za svaku granu nacijonalne djelatnosti ili da li je potrebno urediti to pitanje po lokalnim potrebama.

Višak dohodaka. — Dvoru državnih računa (Corte dei Conti) predložen je bio konsumptivni račun za poslovanje 1927-1928. Dohoci iznosili su 20.071.722.690.15 lira, a efektivni izdaci lira 19.574.373.035.48. Prama tome ima višak od 497.349.654.67 lira.

Promjena zakona o rekrutiranju vojske. — Pred malo vremena donesli smo *u cjelini kr. dekret-zakon od 3. augusta 1928. glede rekrutiranja vojske.* Načelnik vlade razaslao je sada okružnicu prefektima, u kojoj ih upozorava na onu točku zakona, koja daje pravo ministru vojnom u sporazumu s ministrom mornarice, da može odrediti u nekojim općinama i pokrajinama novačenje vojnika rodjenih početkom druge godine iza nove, koje su redovito pozvani na novačenje. Dakle sa novačenjem jednog odredjenog godišta mogu biti pozvani i oni, koji su rodjeni početkom slijedeće godine. To se učinilo radi toga, što se opazilo, da se koncem godine prijavlja vrlo malen broj rodjenih, dok početkom godine broj zamjetno poraste. Mnogi ne će da prijave porod djece u decembru već čekaju do januara i to bilo radi toga, da iza nove godine proslave rodjenje ili da novorodjenče dodje godinu dana kasnije na stavnju. Na propust prijave sa strane roditelja i na nepažnju anagrafskih ureda moraju prefekti obratiti naročitu pažnju. Na koncu okružnica kaže, da su na izričiti zahtjev on. Mussolinija i ministra pravde unešene u projektu reforme kaznenog zakonika precizne odredbe, koje predvidjaju stroge kazne za one, koji krivo jave rodjenje kao i za one, koji upišu u anagrafskom uredu krive prijave.

Zemljište za sajmište u Oprtlju. — Istarski prefekt je svojim riješenjem od 10. decembra ov. godine br. 21622-III. ovlastio podeštata općine Oprtalj, da kupi za marvinsko sajmište zemljište od Ivane Sirotić i Ane Visintin za cijenu od 7000 lira. To zemljište ima površinu od 6607 četvornih metara, a zove se «Val Bolas».

Ukinuće komisarijata za ratne štete. — Sa 31. januara 1929. se ukida komisarijat za reparaciju ratnih šteta u trim Venecijama. Djelovanje komisarijata prelazi na ministarstvo gradjevina. Odredjeno je, da općine, pokrajine, dobrotvorne ustanove, crkve i župni uredi imadu izvršiti odobrene radnje u roku od dvije godine.

«Vulcania» otplovila u Ameriku. — Velika motorna ladja «Vulcania» tršćanskog parobrodarskog društva «Cosulich» otplovila je u noći 19. ovog mjeseca u Sjevernu Ameriku. Pri odlasku prisustvovale su sve vlasti i velika masa naroda. U Trst je došao i ministar saobraćaja on. Ciano, koji ide iz Trsta do Napulja. «Vulcania» je slična «Saturniji», koja je pred pola godine bila najveća motorna ladja na svijetu, a zadivila je cio svijet svojim uredjenjem. I «Vulcania» je pravi grad na moru sa nevjerojatno bogatim uredjenjem, velikim dvoranama, raskošnim salonima i svim napravama najnovije i najsavršenije tehnike.

Munci iz Francuske. — Naši iseljenici iz Muna, koji rade u Francuskoj javljaju nam da sa veseljem dočekuju svakih 8 dana «Istarsku Riječ» pa da iz nje doznaju o prilikama u svom rodnom kraju. Većina ih radi u rudokopima željeza. Kad nje ima dosta i zaradjuje se ipak toliko, da se bolje živi nego u siromašnoj Ćićariji. Vele da bi došlo još mnogo Munaca na radnju u Francusku, ali da se nemogu pribaviti potrebite dokumente. Konačno naši iseljenici iz Muna šalju preko «Istarske Riječi» tople čestitke prigodom Božićnjih blagdana i nove godine svim rodjacima, zemljacima i prijateljima, da u miru i veselju provedu te blagane a nova godina da im bude sretnija.

Na putu za Ameriku. — Na odlasku u Argentinu sa parobrodom «Belvedere» šaljemo iz Napulja uredništvu «Istarske Riječi» iskrene pozdrave i želimo sretan božić i sretnu novu godinu svim milim i draginia, što smo ih ostavili u našoj nezaboravnoj Istri. Ivančić Ivan iz Bresta br. 6 i Draščić Anton iz Sv. Martina kod Buzeta.

JEDNA PJESMA MATA BAŠTIJANA.

Mate Baštijan, koji se zajedno sa svojim bratom Elizanom Ivanom rodio 5. septembra 1828. godine, dakle prije sedamdeset lieta, nije ostavio iza sebe nijedne štampane zbirke pjesama. Štaviše: sve njegove pjesme razasute po starim listovima bez potpisa i bez ikakve šifre ili pseudonima. Bezimene pjesmice, o kojima on evo ovako pjeva:

Ajte moje, ajte,
Pjesme bezimene
U narod mi dragi,
Same i bez mene.

Dali ste uz svijetlo
Kitile sv uma,
Il niste li jeka
Nesuglasna šuma:

O tem neka sudi
U noćno tišini
Kad ga Vila reči,
Tko sam pjesmo čini.

Žarko da je srce
Plamtilo pod vami,
Ćutljivi će ljudi
Vidjeti i sami.

Ajte, dakle, ajte,
Piesme bezimene,
Raspolijte se,
Bilo i bez mene...

Idi i učini isto tako

Otkuda su tjestenine, koje su tako dobre, upitao je gospodar, kada je jeo izvrsne **PEKATETE**. Domaćica mu je pokazala originalne zamote i bila je zadovoljna, što ga je dobro pogostila.

Male vijesti iz Italije i cijeloga svijeta

— Ministarstvo saobraćaja u Rimu odredilo je, da do konca 1929 svi tramvajski vozovi i javni automobili moraju da budu zelene boje, a svi kondukteri i šoferi na njima da imaju jednaku uniformu, koja će se još odrediti.

— Za cestne radnje i gradnje dala je vlada goričkoj pokrajini 280.000 lira i tršćanskoj pokrajini 335.000.

— Papa se po savjetu svojih liječnika svaki dan vozi s automobilom po vatikanskim perivojima. Govori se, da su te vožnje silno korisne za njegovo zdravlje.

— U Splitu umro je iznenada tamošnji talijanski konzul Castagnetti. Njegovo truplo prevedeno je po kopnu u Zadar, gdje su ga pokopali. U Zadru su mu priredili veličastveni sprovod.

— Princesinja Xenija, predsjednica albanskog crvenog križa, stavila se je na čelo pokreta za emancipaciju arnautske žene.

— 17. decembra počela je u Opatiji konferenca izmedju Rumunjske i Madžarske u svrhu, da se izgladi spor u pogledu madžarskih optanata.

— Fašijo u Trstu je raspušten i postavljen je komesarom njegov dosadanji tajnik inž. Cobolli-Gigli.

— Ministarsko vijeće u Rimu snizilo je proračunane izdatke različitih ministarstva za 600 milijuna lira.

— Maršal Luigi Cadorna je teško obolio i njegova smrt može da nastupi u svakom momentu. On je poznat iz svjetskog rata kao glavni i valjani zapovjednik talijanskih trupa na austrijskoj fronti. On je sin generala Cadorne, koji je kod Porta Pia u Rimu provalio u Rim i dao smrtni udarac papinoj državi.

— Gazzetta Ufficiale objavlja dekret ministarstva financija, glasom koga počam od 1. januara 1929 moraju haračlije (porezari ili esattori) u nekojim provincama (Bari, Bologna, Genova, Milano, Napulj, Turin i Trst) da se začlane kod pošte kao kontokorentisti, da mogu ljudi uplaćati poreze i kod pošte na njihovom tekućem računu.

— Tribunal u Puli osudio je na godinu dana zatvora i 500 lira globe arnauta Nikolu Skjoerkota iz Skadra, koji je u Voleskom prevario nekoga trgovca za 25.000 lira. Osudjenik nije prisustvovao raspravi.

— U Turinu bio je istjeran iz fašističke stranke milijunaš i univerzitetski profesor de Martini zbog nedostojnosti.

— Kipar Alceo Dossena, izvanredni umjetnik, poznat osobito u ovo posljednje vrijeme radi njegovih sjajnih imitacija (stila), klasičnih umjetnina dobio je prvu nagradu kod natjecaja, što ga je općina Cremona raspisala za spomenik palim vojnicima.

— Naselilo se je u samih šest mjeseci ove godine: U Napulju 8167 stanovnika, u Rimu 12726 u Milanu 9250, u Genovi 5302, u Mlecima 819 u Turinu 25.301, u Florenci 1935, u Bolonji 5527. Svi ti ljudi su većinom seljaci koji su ostavili plug i motiku.

— U Atlantskom oceanu, u Sjevernom i Sredozemskom moru vladale su ova zadnja dva tjedna velike i strašne oluje. Potonulo je 28 parobroda s 82.307 tonelata, a ostalo je teško ozledjeno 115 parobroda od 529.279 tonelata. Utonulo je 515 osoba.

— Brazilska republika priznala je Ahmeda Zogu kao kralja Albanije.

— Načelnik vlade, on. Mussolini, izručio je prefektu u Padovi iznos od 36.000 lira, da time nagradi mnogobrojne obitelji grada Padove i njegove okolice.

— Bugarski kralj Boris položio je sjajno ispite u univerzi u Sofiji te je bio promoviran doktorom prirodnih znanosti.

— Zavod Rockefeller protiv pošasnih bolesti proširit će svoje djelovanje i na albanski teritorij.

— Carinari u Austriji zaustavili su vlak, kojim se je vozilo oružje za Madžarsku.

— Talovnica «Sala del Nessuno» u bivšem istarskom saboru u Poreču, gdje su talijanski zemaljski poslanici pod Austrijom odlučili bili, da ne pošalje poslanika u bečki parlamenat, izgorila je. Šteta je velika.

— U Pittersburgu dva su si prosjaka sagradila kuću iz nagrobnih ploča, što su ih odnijeli od susjednog židovskog groblja. Oni su napšeni, a ploče postavljene opet na grobove.

— Sedamgodišnja Zoja Grabovska putovala je sama iz Moskve do Beograda (2500 kilometara) da nadje svog oca.

— U New Yorku poludio je neki crnac, zatvorio se u svoju kuću i počeo da puca na prolaznike. 260 osoba nisu ga mogle svladati, dok ga nisu teško ranile.

— Novim predsjednikom Švicarske republike ili Helvetske konfederacije izabran je gosp. Haab, potpredsjednikom g. Scheurer. Dosadanji predsjednik Motta ostaje u ministarstvu inostranih djela.

— U Njemačkoj raste bez prestanka broj nezaposlenih. U drugoj polovici mjeseca novembra bilo ih je preko jednog milijuna, a prošle godine u isto doba samo ... Drži se, da će ta kriza brzo prestati.

— Kod Villa Santa Maria odvalio se je ... kubičnih metara sadržaja od brijega Monte Perna ... u dolinu. Na svom putu smrvio je 16 kuća i napravio je štetu od 3 milijuna lira.

— *Lloyd Sabaudo sagradit će novi transatlantski parobrod od 35.400 tonelata, koji će provaliti put od Genove do New-Yorka u 6—7* **dana.**

— *Kako je poznato* u Sjedinjenim Državama Sjeverne Amerike je zabranjeno prodavati alkoholna pića. Jedna ženska, koja se je ogriješila o tom zakonu već po više puta, osudjena je od tribunala u Lansingu na vječnu tamnicu.

— Izračunali su u Americi, da američki gradjani, koji putuju za zabavu po Europi, ostavljaju godimice u Europi ništa manje od 4 milijarde lira, ... tisuće miljuna lira. Ove se svote najviše troše po Francuskoj i Njemačkoj.

Književnost

Knjige «Goriške Matice». Ovih su dana izašle knjige «Goriške Matice» za godinu 1929. i to:

1) Koledar za godinu 1929. u novoj opremi slikara Toneta Kralja s izvanredno bogatim sadržajem iz kojega se izražava rad prvih deset godina opstanka Goriške Matice. Sadržaj resi preko 130 slika;

2) roman znamenitog poljskog seljačkog spisatelja Vl. St. Reymonda «Pravica» u prevodu Frana Bevka;

3) «Kmečko branje», napisao poznati agronom i enolog Just Ušaj. Svojim bogatim sadržajem dobro će doći svim našim poljodjelcima;

4) Opis Janka Furlana «Danska in Danci» u kojem upoznaje čitaoca s ovom za seljake i zadrugare uzorno uredjenom zemljom;

5) Skup povijesnih priča i pripovijesti «Iz starih časov», namijenjeno u prvom redu omladini.

Osim toga je Goriška Matica izdala drugi dio opširnoga romana Frana Bevka «Znamenja na nebu», koji nosi naslov «Škorpijoni zemlje» i obećava za najbliže vrijeme drugi i zadnji dio toga romana pod naslovom «Črni bratje in sestre».

Prvih pet knjiga dobiju naručnici kod povjerenika. Ko nije još upisan kod povjerenika kao član «Goriške Matice» neka se obrati direktno na upravu u Gorici, via S. Giovanni 6, ili na podupravu u Trst, via S. Francesco d'Assisi 20, gdje može dobiti ove knjige za 5 lira. U razprodaji u knjižarama stoje knjige 9 lira, Bevkova knjiga «Škorpijoni zemlje» stoji posebice 3 lire.

Knjige najtoplije preporučamo našim čitateljima.

Razno

Tko je izmislio prvo aeroplan? — Između starog avijatičkog majstera Orvilla Wrighta i nekog Langleya nastala je svadja, tko je od njih dvojice prvi konstruirao uporabljivi aeroplan. Znanstveni institut u Washingtonu, kome je stvar predana na odluku, dao je svjedodžbu braći Wright da su oni zaista bili prvi avijatičari, jer od Langleya konstruirani aeroplan nije bio za praktičnu uporabu. Wright, ogorčen, svojevremeno zbog toga što mu se oduzimala slava kao prvom avijatičaru poklonio je svoj prvi aparat znanstvenom muzeju u Londonu, a sada, kad je opet postavljen u svojoj časti, namjerava aeroplan prevesti u Ameriku i pokloniti ga tamošnjem muzeju.

Engleski zakoni i javno psovanje. — U Engleskoj postoji još uvijek na snazi jedan zakon iz srednjeg vijeka, prema kojem se svako javno psovanje i kletvu imadu smatrati bogohulstvom i krivovjerstvom. Svaki koji psuje imade se ubaciti i osuditi. Radnička stranka iznela je nedavno u Donjoj Kući predlog za zakonski nacrt, da se ovaj zakon prema modernom duhu izmijeni. Uspркos svih nastojanja nije joj uspjelo da u ovom zasjedanju skupi dovoljan broj glasova. To će se predlog odbiti. Prema tome predlog nije došao za raspravu i radnička stranka morat će čekati još godinu dana, da iznovice pokuša izmijeniti ovaj staromodni zakon.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik:
IVAN STARI
Tisak TIPOGRAFIA FORNASIR U TRSTU

PRESTANITE

biti kronični reumatičar. Vaše patnje osim toga, što vas čine nesretnima, krate vam eksistenciju. Antireumatikum «ALGA» ima neuobičajive rezultate. Nadje se u ljekarnama po Lit. 6 boca. Laboratorij «Alga», Fiume (I)

PRIGODNA KUPNJA. Prodaje se lijepo, vrlo unosan posjed. Vlasnik Mayer, Frančići kod Matulji.

PRODAJE SE jednokatna kuća sa 4 sobe, smočnicom, kuhinjom, podrumom, stajom, zdencem i vrtom. Nalazi se na cesti Kastav-Sv. Matej Jugoslavija. Upitati se kod: Andrea Pegan — Matulji.

KURJE OČI
(kale)
liječi brzo i uspješno mast

Farmacia Sponza
TRST - Via Tor S. Piero 10 - TRST
Čuvajte se patvorina!
Mast Ryn možete dobiti u svim ljekarnama uz sniženu cijenu od 3 lire.